

ข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วม
ของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม: บทเรียนจากแคลิฟอร์เนียถึงไทย

Preliminary Consideration on Strategic Lawsuit against
Environmental Public Participation: Lesson from California to Thailand

สิงหนาท แสงไชยา

ทนายความ สำนักงานสิงหนาท แสงไชยา ทนายความและเพื่อน

Singhanat Sangchaiya

Lawyer, Singhanat Sangchaiya and Friends Law Office

วันที่รับบทความ 1 พฤษภาคม 2567; วันที่ปรับบทความ 20 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

เมื่อประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือทำกิจกรรมในประเด็นสาธารณะเพื่อคัดค้านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ หรือบริษัทเอกชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ มักถูกฟ้องเป็นจำเลย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการฟ้องที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความยุติธรรม แต่เป็นการฟ้องเพื่อให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวที่จะได้รับโทษทางอาญาหรือชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งจำนวนมหาศาล เสียเวลาและทรัพย์สินเนื่องจากการต่อสู้คดีเป็นเวลานาน โดยใช้กระบวนการทางศาลเป็นเครื่องมือกดดันและขัดขวางการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออกเพื่อระงับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม แลกกับการถอนฟ้อง ในต่างประเทศเรียกการฟ้องคดีลักษณะนี้ว่า การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อตัดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Strategic Lawsuit against Public Participation : SLAPP) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการฟ้องคดีเพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน และศึกษากฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อตัดการมีส่วนร่วมของประชาชนของรัฐแคลิฟอร์เนียเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขหรือเพิ่มกฎหมายไทย

คำสำคัญ: การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม

Abstract

When the people expressed or carried out activity in the public Issue to protest the projects or activities, took place by the state or the huge private company, that potentially negative affect the environment or health, they were frequently sued as the defendants in the court. The actual goal of lawsuit was chill, as opposed to general justice, in terms of criminal offense, immense compensation, time and money loss. The court was used by this action as a tool to irritate and disturb environmental public participation. Abroad, this lawsuit was dubbed Strategic Lawsuit against Public Participation. However, Thai exiting laws do not resolve this problem effectively. Hence, this article suggested a wide range of the primary guidelines to amend Thai law, Anti- Strategic Lawsuit against Public Participation, to settle such challenges.

Keywords: Strategic Lawsuit, Environmental Public Participation

1. บทนำ

บทความวิจัยชื่อ “SLAPPs: Strategic Lawsuit against Public Participation”¹ ของ George W. Pring ศาสตราจารย์ด้านทฤษฎีกฎหมายชาวอเมริกัน เป็นงานศึกษาวิจัยต่างประเทศชิ้นแรกที่ศึกษารูปแบบและลักษณะการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ โดย Pring นิยามการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ว่าหมายถึงการฟ้องร้องที่ปราศจากการแสวงหาความยุติธรรมอันเป็นสาระสำคัญโดยภาคเอกชนเพื่อหยุดผลเมืองไม่ให้ใช้สิทธิทางการเมืองโดยลงโทษพวกเขา การฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรมนี้จึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งแสวงหาความยุติธรรม แต่เป็นการใช้กระบวนการยุติธรรมเพื่อกดดัน จำกัดการแสดงออกและยุติข้อเรียกร้องจากกลุ่มที่เคลื่อนไหวในประเด็นสาธารณะ (public issue) ในขณะที่ Thomas A. Waldman นิยามว่า เป็นการฟ้องคดีเพื่อขัดขวางการใช้สิทธิร้องเรียนตามบทบัญญัติของ The First Amendment และอาจจะไม่ชนะคดีในทางเนื้อหา²

จากงานวิชาการดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การฟ้องคดีที่ไม่ได้มุ่งหวังใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาลเพื่อแสวงหาความยุติธรรมเช่นตามปกติ แต่มีเป้าหมายเพื่อยับยั้งการใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นสาธารณะ ทำให้ประชาชนเกิดความกลัวที่จะต้องสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการต่อสู้คดี การฟ้องคดีลักษณะนี้เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรอง และทำให้การแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะระงับลงซึ่งไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. รูปแบบและลักษณะการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในหัวข้อนี้ได้จะศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยของ George W. Pring ผ่านบทความวิจัยชื่อ “SLAPPs: Strategic Lawsuit against Public Participation” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน³ ที่เกิดขึ้นในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา จากอิทธิพลของงานวิจัยนี้ ภายหลังได้มีการออกกฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน (Anti-Strategic Lawsuit against Public Participation: Anti-SLAPP Law) ซึ่งเป็นกฎหมายต้นแบบให้กับมลรัฐอื่น ๆ รวมถึงต่างประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะศึกษาจากงานวิจัยเรื่องนี้

ในอดีต ประชาชนชาวอเมริกาต้องถูกฟ้องเนื่องจากการพูดถึงประเด็นทางการเมืองโดยกลุ่มเป้าหมายที่ถูกฟ้องนั้น ไม่จำกัดเฉพาะพวกหัวรุนแรงหรือผู้ที่อยู่ในวงการการเมืองเท่านั้น แต่ยัง

¹ George W. Pring, “SLAPPs: Strategic Lawsuit against Public Participation,” *Pace Environmental Law Review*, Vol. 7 Issue 1 (September 1989).

² Thomas A. Waldman, Comment, “SLAPP Suits: Weakness in First Amendment Law and in the Courts’ Responses to Frivolous Litigation,” *UCLAL Review*, Vol. 39 (1992).

³ ต่อไปนี้จะเรียกว่า “การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์” เพื่อความกระชับในการเขียน

รวมถึงบุคคลธรรมดาที่เป็นคนชนชั้นกลางด้วย มีหลายกรณีที่ได้แสดงความเห็นหรือได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐเพียงครั้งแรกก็ถูกดำเนินคดีแล้ว การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เกิดขึ้นทุกรัฐ ทุกระดับ การปกครอง ทุกรูปแบบของการกระทำทางการเมือง และทุกเรื่องราวที่เป็นประเด็นสาธารณะ

การฟ้องคดีแพ่ง (civil lawsuit) ที่ไต่ยื่นฟ้องต่อองค์กรเอกชน (Non-Governmental Organization: NGO) และกลุ่มของประชาชนภายหลังที่ได้เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) ต่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเรียกการฟ้องคดีแบบนี้ว่า “SLAPPs” หรือ Strategic Lawsuit against Public Participation การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์มีเป้าหมายเพื่อให้คนทั่วไปเกิดความหวาดกลัว สาเหตุนำไปสู่การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์นั้น อาจมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้⁴

- การเรียกร้องเพื่อให้ปฏิบัติตามสัญญา
- การร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ
- การร้องขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
- การรายงานว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจประพฤติมิชอบ (misconduct)
- การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อรณรงค์ให้มีการบริหารราชการแบบธรรมาภิบาล (good-governance)
- การแสดงความคิดเห็นบนกระดานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนเกี่ยวกับครูที่ไม่ดี หรือ เบรกรถบัสของโรงเรียนที่ไม่ปลอดภัย
- การตรวจสอบผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น (zoning hearing)
- สนับสนุนการปฏิรูปกฎหมายเพื่อเกิดการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์สาธารณะ

บุคคลทั้งหมดที่วามานี้ คือ เป้าหมายของการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ การฟ้องคดีลักษณะนี้เป็นการทำลายกิจกรรมทางการเมืองดั้งเดิมของชาวอเมริกัน โดยประชาชนที่ถูกฟ้องเนื่องจากการรายงานว่ามีภาระเมตกฎหมาย การร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ การเข้าประชุมในกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การเข้าตรวจสอบก่อนหน่วยงานรัฐ การทำหนังสือเวียนเพื่อร้องทุกข์ การรณรงค์ให้มีการตรากฎหมาย การรณรงค์ให้มีการเลือกตั้งหรือการทำประชาพิจารณ์ การเป็นคู่ความในการฟ้องคดี และการมีส่วนร่วมในการประท้วงและชุมนุมโดยสันติ เหล่านี้เป็นสิทธิทางการเมืองของพลเมืองที่สำคัญที่สุด

เป้าหมายของการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อยับยั้งหรือขัดขวางพลเมืองไม่ให้ใช้สิทธิทางการเมือง หรือ ลงโทษภายหลังที่ได้ใช้สิทธินั้นแล้ว หากมีจะใช้สิทธิดังกล่าว มีราคาที่ต้องจ่ายเพื่อแลกกับการได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ราคาที่ต้องจ่ายนั้นไม่เฉพาะแต่ค่าเสียหายทางแพ่งเป็นเงินมหาศาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี สูญเสียทรัพยากร และเกิดความเครียดอีกด้วย การฟ้องคดีลักษณะนี้เป็นการคุกคามพลเมือง ไม่ว่าจะเป็นนักกิจกรรมหรือไม่ก็ตาม ที่ตัดสินใจแสดงความคิดเห็นในประเด็น

⁴ George W. Pring “SLAPPs: Strategic Lawsuit against Public Participation,” p 4.

สาธารณะ การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในอเมริกาซึ่งเป็นการทำลายการมีส่วนร่วมของประชาชนอันเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบตัวแทนในอเมริกา⁵

ผลกระทบของการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ เมื่อพลเมืองและองค์กรเอกชนถูกฟ้องเป็นจำเลยจะต้องหยุดการทำกิจกรรมเพราะต้องเผชิญกับการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเป็นเงินจำนวนมาก ทำให้กิจกรรมเกิดความหวาดกลัวจนในที่สุดต้องหยุดแสดงความคิดเห็น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้สนับสนุนก็เลิกให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ทรัพยากรถูกลดทอน การรณรงค์ประเด็นสาธารณะร่ำลือระส่ำ และในที่สุดชุมชนก็จะถูกทำลาย⁶

การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์จะต้องประกอบไปด้วยรูปแบบและลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการฟ้องคดีแพ่งหรือการฟ้องแย้ง (counterclaim) เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายเป็นเงิน หรือสั่งห้ามไม่ให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด
 2. เป็นการยื่นฟ้องต่อองค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคล
 3. เนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารหรือร้องเรียนหน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (electorate)
 4. ในประเด็นเกี่ยวกับโยชนสาธารณะหรือที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ (public interest)⁷
- ส่วนใหญ่แล้วผู้ฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์มักไม่ค่อยชนะคดีในชั้นศาล แต่ถือว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายทางการเมืองที่วางแผนไว้แต่ต้น ในขณะที่ผู้ถูกฟ้องนั้นแม้จะชนะคดีในศาล แต่ได้รับความเสียหายและถูกจำกัดให้พ้นการเมือง (depoliticized) เพราะเกิดความกลัว (chill) ที่จะแสดงความคิดเห็นในครั้งต่อไป

ในทางกฎหมาย การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์จะแฝงตัวมาในรูปของการฟ้องคดีธรรมดาทั่วไป ซึ่งทำให้บางศาลไม่สามารถแยกความแตกต่างและจัดการกับการฟ้องคดีในลักษณะนี้ได้โดยง่าย ข้ออ้างที่ใช้เป็นหลักแห่งข้อหามักจะอ้างการกระทำโดยละเมิด จากการศึกษาของ Pring and Canan ทั้งหมด 228 คดี แบ่งเป็นการฟ้องโดยอ้างความผิดฐานประมาท (defamation) (53%)⁸ การละเมิดทางธุรกิจ (business torts) (32%)⁹ การละเมิดกระบวนการยุติธรรม (judicial torts) (20%)¹⁰ ตัวการร่วม (conspiracy)

⁵ Whitney v. California, 274 U.S. 357, 375-76 (1927)

⁶ George W. Pring “SLAPPs: Strategic Lawsuit against Public Participation,” p 7.

⁷ Ibid.

⁸ รวมถึงการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (libel) และ การดูหมิ่นซึ่งหน้า (slander) ด้วย

⁹ รวมถึงการละเมิดสัญญา การแทรกแซงทางธุรกิจ และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ รวมตลอดถึงการต่อต้านและจำกัดทางการค้า (anti-trust and restraint of trade)

¹⁰ รวมถึงการดำเนินกระบวนการโดยมิชอบ (abuse of process) และการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต (malicious prosecution) มักจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนได้ฟ้องหรือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

(18%)¹¹ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ (constitutional-civil rights violations) (13%)¹² และเหตุเดือดร้อน รำคาญ (nuisance) และอื่น ๆ (32%) โดยทั่วไปผู้ฟ้องคดีจะยกข้ออ้างที่ใช้เป็นหลักแห่งข้อหาหลายฐานความผิดรวมกันมา

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญและกฎหมายระดับมลรัฐ บัญญัติรับรองเรื่องเอกสิทธิ์ (privilege) และความคุ้มกัน (immunity) ประกอบกับคำพิพากษาของศาลได้รับรองไว้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนย่อมมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญกับรัฐในกระบวนการตัดสินใจ อีกทั้ง บทบัญญัติของ The First Amendment¹³ ให้ความคุ้มครองไว้เป็นพิเศษว่า ประชาชนมีสิทธิร้องเรียนต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไขเยียวยา ความเดือดร้อนเสียหาย การร้องเรียนในที่นี้หมายความรวมถึงการได้รับความคุ้มครองเมื่อกระทำการใด ๆ โดยสงบสันติ การรณรงค์โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการดำเนินงานในทุกระดับ และทุกภาคส่วนของรัฐ

รัฐธรรมนูญของสหรัฐเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ในเวลาต่อมาได้มีการตีความบทบัญญัติใน The First Amendment ว่า ไม่ได้จำกัดแต่เพียงเฉพาะการพูดหรือการโฆษณาเท่านั้น แต่ยังขยายความรวมถึงวิธีการสื่อสารอื่น ๆ ที่สามารถทำให้เข้าใจความหมายได้ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเช่นกัน¹⁴

สิทธิในที่นี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของประชาชนว่าจะถูกหรือผิด ฉลาดหรือเขลา ประโยชน์ร่วมกันหรือประโยชน์ส่วนตัว (self-interest) แต่สิ่งที่สำคัญคือ โอกาสที่จะแสดงความเห็นเพื่อพิสูจน์ความจริงในตลาดเสรีทางความคิด (free market of ideas) การพิสูจน์ความจริงที่ดีที่สุด คือ พลังแห่งความคิด ที่ถูกยอมรับในการแข่งขันในตลาดเสรีทางความคิดซึ่งเป็นหลักการของรัฐธรรมนูญอเมริกา¹⁵

อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับหลักการพื้นฐานข้างต้น โดยทำลาย The First Amendment ที่ให้ความคุ้มครองประชาชน แม้ประชาชนที่ถูกฟ้องส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 77 จะชนะคดีในศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อยกบทบัญญัติใน The First Amendment ขึ้นต่อสู้ จะชนะคดีถึงร้อยละ 82 ก็ตาม แต่หลักการที่รับรองไว้ใน The First Amendment ยังไม่อาจถือได้ว่าชนะได้อย่างสิ้นเชิง เพราะ The First Amendment ไม่อาจหยุดยั้งการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์ได้และไม่อาจยุติการฟ้องคดี

¹¹ เป็นหนึ่งในข้อหาที่พบบ่อยซึ่งเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหนึ่งได้ไปร่วมกระทำความผิดกับอีกบุคคลหนึ่ง

¹² ที่พบบ่อย ได้แก่ การอ้างหลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติ (discrimination)

¹³ The First Amendment to the United States Constitution provides “Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances. Available at https://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment

¹⁴ Donald M. Dillnor & Jerome A. Barron, Mass Communication Law : case and comment, Third Edition, (American casebook series, StPaul Minn Pubishing Co.1987.) p 8.

¹⁵ *Abrams v. United States*, 250 U.S. 616, 630 (1919).

เชิงกลยุทธ์ได้โดยเร็ว รวมตลอดถึงไม่อาจป้องกันผลกระทบที่ตามมาได้¹⁶ การฟ้องคดีลักษณะนี้ไม่ใช่การฟ้องคดีแบบธรรมดาทั่วไป แต่เป็นการใช้ศาลเป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มอำนาจทางการเมืองให้ตนเอง แปรเปลี่ยนประเด็นหรือประโยชน์สาธารณะให้เป็นประเด็นหรือประโยชน์ส่วนตัว หากมีผู้ใดไม่เห็นพ้องหรือคัดค้าน ก็จะถูกฟ้องเป็นคดีเพื่อปิดปากไม่ให้แสดงความคิดเห็น

3. กฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1992 สภานิติบัญญัติแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (the California Legislature) ได้ตรากฎหมายมาตรา 425.16 ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (California Code of Civil Procedure, 1993)¹⁷ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องในประเด็นสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองการทำให้เกิดความหวาดกลัว (chill) ในการมีส่วนร่วมดังกล่าวโดยการใช้ศาลเป็นเครื่องมือ¹⁸

การฟ้องคดีที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความหวาดกลัวเพื่อตัดการมีส่วนร่วมของประชาชน การฟ้องคดีลักษณะนี้เรียกว่า การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน (Strategic Lawsuit against Public Participation: SLAPP) ซึ่งมาตรา 425.16 กำหนดให้มีการยื่นคำร้องเป็นกรณีพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณา¹⁹ และพักการพิจารณาคดีหลักไว้ชั่วคราว²⁰ เพื่อป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์โดยให้ยุติโดยเร็วและไม่ให้ผู้ถูกฟ้อง (target or SLAPpee) ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ คู่ความฝ่ายใดที่ชนะคดีตามคำร้อง ย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและค่าทนายความจากคู่ความฝ่ายที่แพ้ได้อีกด้วย²¹

ดังที่ได้กล่าวมาในหัวข้อก่อนแล้วว่า การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์แท้ที่จริงแล้วไม่ได้หวังที่จะชนะคดีแต่อย่างใด แต่ต้องการที่จะทำให้เกิดความหวาดกลัวต่อนักกิจกรรมที่พูดหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ และต้องการทำให้นักกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีรูปแบบใกล้เคียงกันหมดกำลังใจ²² เพราะต้องเผชิญกับการเรียกร้องค่าเสียหายจำนวนมาก โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ \$9.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐและต้องกังวลกับ

¹⁶ George W. Pring “SLAPPs: Strategic Lawsuit against Public Participation,” p 12.

¹⁷ CAL.CIV.PROC.CODE § 425.16 (West Supp.2000).

¹⁸ CAL.CIV.PROC.CODE § มาตรา 425.16 (a) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1993.

¹⁹ CAL. CIV.PROC.CODE § 425.16 (a).

²⁰ CAL. CIV.PROC.CODE § 425.16 (g).

²¹ CAL. CIV.PROC.CODE §. 425.16 (c).

²² John C. Barker, “Common-Law and Statutory Solutions to the Problem of SLAPPs,” LOY. L.A. L. REV. Vol. 26 (1993) p 396.

ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี²³ แม้ในท้ายที่สุดผู้ฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์ (SLAPPers) ประมาณร้อยละ 80-90 จะแพ้คดีในศาลก็ตาม²⁴

อย่างไรก็ตาม กระบวนพิจารณาของศาลโดยทั่วไปไม่อาจป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์ได้ เพราะเน้นป้องกันการฟ้องคดีที่ปราศจากอำนาจฟ้อง (meritless claim) โดยทั่ว ๆ ไปอาจต้องใช้ระยะเวลาพิจารณายาวนานและบ่อยครั้งต้องสู้กันถึงศาลสูง ผู้ฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์ (SLAPP plaintiff) แม้คาดหมายว่าจะแพ้คดี แต่ก็ยินดีที่จะเสียค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี หรือแม้กระทั่งเสียค่าธรรมเนียมทนายความแทนจำเลย หากจำเป็น โดยถือเป็นต้นทุนในการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง ดังนั้น กฎหมายที่มีอยู่จึงไม่อาจป้องกันการฟ้องคดีลักษณะนี้ได้ เพราะเป้าหมายที่แท้จริงของผู้ฟ้องคดีต้องการถ่วงเวลาและเบี่ยงเบนความสนใจเพื่อให้โครงการของตนเองที่ถูกคัดค้านหรือต่อต้านได้รับการอนุมัติ หรือเสร็จสิ้นก่อนที่จะมีการพิพากษาคดี²⁵

เมื่อมีการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์เกิดขึ้น การพิจารณาพิพากษาคดีตั้งแต่แรกจึงเป็นเกราะป้องกันที่สำคัญที่สุดเนื่องจากการแก้ปัญหาย่างทันท่วงทีจะช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์ โดยการยกฟ้องคดีอย่างรวดเร็วก่อนที่จะจำเลยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความในการสู้คดีในศาลหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ หรือต้องเผชิญกับความเครียดเนื่องจากการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลายาวนาน กระบวนพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ถูกฟ้อง (SLAPpee) เป็นหนึ่งในวิธีที่มลรัฐอื่น ๆ ต่างนำไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหา รัฐแคลิฟอร์เนียก็เป็นหนึ่งในรัฐเหล่านั้นที่มีการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมาย²⁶ ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 425.16 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (California Code of Civil Procedure, 1993)

3.1.1 ความเป็นมาของกฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน

สภานิติบัญญัติแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (the California Legislature) ได้พยายามถึงสามครั้งในการตรากฎหมายนี้และในที่สุดก็ได้ผ่านกฎหมายมาตรา 425.16 ซึ่งในตอนแรกเรียกว่า the Lockyer Bill ตามชื่อของสมาชิกวุฒิสภาท่านหนึ่ง มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1993 สภานิติบัญญัติเห็นพ้องต้องกันถึงความน่ากังวลในการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์ที่คุกคามประชาชนจึงจำเป็นต้องตรากฎหมายนี้ โดยมีหลักการและเหตุผลว่า

“สภานิติบัญญัติพิจารณาและขอประกาศว่า ได้มีการขัดขวางที่เพิ่มสูงขึ้นโดยการฟ้องคดีอันมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อก่อให้เกิดความหวาดกลัวต่อการใช้สิทธิอันสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและการร้องเรียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน สภานิติบัญญัติพิจารณาและขอประกาศว่า

²³ Ibid. p 403.

²⁴ Ibid. p 406.

²⁵ Ibid. p 406-407.

²⁶ George W. Pring & Penelore Canan, “SLAPPs: Getting Sued for Speaking Out,” (1996) p 189.

นั่นคือประโยชน์สาธารณะที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในเรื่องที่เป็นความสำคัญของสาธารณะ และการมีส่วนร่วมจะต้องไม่ถูกขัดขวางโดยการใช้ศาลเป็นเครื่องมือ”²⁷

นอกจากนี้ รายงานของ คณะอนุกรรมการศาลยุติธรรม (Assembly's Judicial Subcommittee) ยังได้บรรยายถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรานี้ว่า

“เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบันไม่อาจแก้ไขการเพิ่มขึ้นของการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายนี้

มาตรานี้บัญญัติว่า อำนาจฟ้องที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้เกี่ยวกับการร้องเรียนและเสรีภาพในการพูดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะจะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของการยื่นคำร้องเป็นกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนพิจารณา เว้นแต่ศาลจะพิจารณาแล้วว่า โจทก์มีความเป็นไปได้ที่จะชนะคดี

จำเลยผู้ชนะคดีตามคำร้องย่อมมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียบและค่าจ้างทนายความ แต่บทบัญญัตินี้ไม่ใช้กับการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ ในทางตรงกันข้ามโจทก์อาจได้รับค่าธรรมเนียบทนายความหากศาลพิจารณาว่า คำร้องกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนพิจารณานั้นไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยหรือกระทำขึ้นโดยมีเจตนาเพียงเพื่อประวิงคดี

เมื่อมีการยื่นคำร้องกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนพิจารณา กระบวนพิจารณาคดีหลักจะถูกพักไว้ชั่วคราว เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น”²⁸

ในปี 1993 สภานิติบัญญัติได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 425.16 เล็กน้อย โดยให้ศาลยุติธรรม (judicial court) จัดทำรายงานให้แก่สภานิติบัญญัติเกี่ยวกับการใช้มาตราดังกล่าว และอรรถคดีอื่นที่เกี่ยวข้อง ในปี 1996 ภายหลังที่ศาลได้ตีความมาตรา 425.16 มีความคิดเห็นต่างกันที่เกิดขึ้นในศาลอุทธรณ์ (court of appeal) ในการตีความขอบเขตการใช้บังคับมาตราดังกล่าว²⁹ ดังนั้น ในปี 1997 วุฒิสมาชิก Lockyer ได้ชี้แนะนำให้มีการแก้ไขมาตรา 425.16 ซึ่งมีการเสียงเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร วัตถุประสงค์ของการแก้ไขเพื่อให้เกิดความชัดเจนและตีความมาตรา 425.16 อย่างกว้าง โดยกล่าวไว้ใน

²⁷ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16 (a) provides “The Legislature finds and declares that there has been a disturbing increase in lawsuits brought primarily to chill the valid exercise of the constitutional rights of freedom of speech and petition for the redress of grievances. The Legislature finds and declares that it is in the public interest to encourage continued participation in matters of public significance, and that this participation should not be chilled through abuse of the judicial process”.

²⁸ Assembly Subcommittee on the Administration of Justice, “California Assembly, Statutory Summary and Interpretation of SB 1264,” pp. 2-3 (June 29, 1992).

²⁹ Kathryn W. Tate, “California's Anti-Slapp Legislation: A Summary of and Commentary on Its Operation and Scope,” *Law Reviews* Vol. 33 Issue 3, p807 (2000).

หลักการและเหตุผลของมาตราดังกล่าว³⁰ นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มเติมการคุ้มครองการใช้สิทธิเป็น 4 ประเภทไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ การใช้สิทธิร้องเรียนหรือการกระทำใด ๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการใช้สิทธิร้องเรียน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะหรือประโยชน์สาธารณะ³¹ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า มาตรา 425.16 ให้ความคุ้มครองทั้งการแถลงและการกระทำ

ในปี 1999 สภานิติบัญญัติได้เพิ่มอนุมาตราของบทบัญญัติของมาตรา 425.16 อีก 2 ประการ ซึ่งให้มีผลใช้บังคับทันที ประการแรก ให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลที่อนุญาตหรือยกคำร้องกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนการพิจารณาได้ทันที เพื่อเป็นการหนุนเสริมเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ (anti-SLAPP) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสภานิติบัญญัติเชื่อว่า หากไร้ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์ จำเลยต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีก่อนที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ประการที่สอง กำหนดให้คู่ความที่ยื่นคำร้องกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนการพิจารณาต้องส่งเอกสารบางฉบับให้สำนักงานศาลยุติธรรม³² และให้สำนักงานศาลยุติธรรมเก็บรักษาเอกสารนั้นไว้เป็นข้อมูลสาธารณะอย่างน้อยสามปี³³ เพื่อเป็นข้อมูลแสดงถึงประสิทธิภาพ หรืออุปสรรคเมื่อมีการใช้มาตรานี้อันจะนำไปสู่การแก้ไขหรือเพิ่มเติมในอนาคต

3.1.2 หลักการของกฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่ออำนาจฟ้องของโจทก์เป็นปฏิกิริยาต่อการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการร้องเรียน หรือการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี (free speech) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ มาตรา 425.16 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของแคลิฟอร์เนีย (California Code of Civil Procedure, 1993) ให้สิทธิจำเลยยื่นคำร้องเป็นกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนการพิจารณา (special motion to strike) เว้นแต่โจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่า มีความเป็นไปได้ที่จะชนะคดี ศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

เมื่อจำเลยยื่นคำร้องเพื่อคัดกระบวนการพิจารณาแล้วชนะ จำเลยมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมความและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีในทางต่างกันข้ามหากศาลพิจารณาว่า จำเลยจงใจยื่นคำร้องเพียงเพื่อต้องการประวิงคดี โจทก์มีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมความเช่นกัน อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรานี้ไม่ใช่บังคับในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดี นอกจากนี้ ทันทิที่จำเลยได้ยื่นคำร้องเพื่อคัดกระบวนการพิจารณา กระบวนการพิจารณาคดีหลักจะถูกระงับชั่วคราว เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น หลักกฎหมายดังกล่าวใน

³⁰ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(a) (West Supp. 1997) (last sentence added: “To this end, this section shall be construed broadly.”).

³¹ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(e)(4) (adding the category “any other conduct in furtherance of the exercise of the constitutional right of petition or the constitutional right of free speech in connection with a public issue or an issue of public interest”).

³² CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(k)(1).

³³ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(k)(2).

ต่างประเทศเรียกว่า กฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์เพื่อคัดค้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (Anti-Strategic Lawsuit against Public Participation)

เมื่อจำเลยได้ยื่นคำร้องดังกล่าวแล้ว ศาลจะพิจารณาเนื้อหาคำร้องเพื่อสั่งว่า คำฟ้องโจทก์เป็นการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์หรือไม่ แทนการพิจารณาเพื่อทำคำพิพากษาอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี นอกจากนี้ ในการแก้ไขครั้งล่าสุดปี 1999 หากคู่ความฝ่ายใดที่แพ้ประเด็นในเนื้อหาคำร้อง สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งได้ทันทีซึ่งเป็นหลักการสำคัญเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบเต็มรูปแบบก่อนประเด็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญจะได้ถูกพิจารณาพิพากษา

มีข้อสังเกตว่า มาตรา 425.16 ปัจจุบัน ให้ความคุ้มครองมากกว่าบทบัญญัติเดิมก่อนมีการแก้ไข ซึ่งกฎหมายเก่าให้ความคุ้มครองเฉพาะสิทธิการร้องเรียนเท่านั้น ภายใต้บทบัญญัติเดิม สิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีจะได้รับความคุ้มครองในบริบทของสิทธิในการร้องเรียนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม สภานิติบัญญัติแห่งแคลิฟอร์เนียทำให้เกิดความชัดเจนแล้วว่า นอกเหนือจากคุ้มครองสิทธิในการร้องเรียนแล้วยังให้ความคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นต่างหากจากสิทธิในการร้องเรียน โดยอยู่ในขอบเขตของมาตรา 425.16 ด้วย³⁴ ซึ่งสอดคล้องกับการตีความของศาลว่าการพูด (speech) เป็นต่างหากจากการร้องเรียน (petition) แต่ก็ได้ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกัน³⁵ มาตรา 425.16 บัญญัติว่า

“(a) สภานิติบัญญัติพิจารณาและขอประกาศว่า ได้มีการขัดขวางที่เพิ่มสูงขึ้นโดยการฟ้องคดีอันมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อก่อให้เกิดความหวาดกลัวต่อการใช้สิทธิอันสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและการร้องเรียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน สภานิติบัญญัติพิจารณาและขอประกาศว่า นั่นคือประโยชน์สาธารณะที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในเรื่องที่เป็นความสำคัญของสาธารณะ และการมีส่วนร่วมจะต้องไม่ถูกขัดขวางโดยการใช้ศาลเป็นเครื่องมือ อนึ่ง บทบัญญัตินี้จะต้องตีความอย่างกว้าง

(b)(1) อำนาจฟ้องที่เป็นปฏิปักษ์ต่อบุคคลซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำใด ๆ ของบุคคลนั้นซึ่งสอดคล้องกับการใช้สิทธิของบุคคลในการร้องเรียนหรือการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาหรือรัฐธรรมนูญแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียอันเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของคำร้องกรณีพิเศษเพื่อคัดกระบวนการพิจารณา เว้นแต่ศาลพิจารณาแล้วว่า โจทก์มีความเป็นไปได้ที่จะชนะคดี

(2) ในการวินิจฉัยคำร้อง ศาลต้องพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นหลักแห่งข้อหาในคำฟ้อง และข้อต่อสู้ในคำให้การที่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งกล่าวถึงข้อเท็จจริงอันเกี่ยวข้องถึงความรับผิดชอบหรือข้อต่อสู้

³⁴ Kathryn W. Tate, California's Anti-Slapp Legislation: A Summary of and Commentary on Its Operation and Scope,” p 812.

³⁵ Lafayette Morehouse, Inc. v. Chronicle Publ'g Co., 37 Cal. App. 4th 855, 864, 44 Cal. Rptr. 2d 46, 51 (Ct App. 1995).

(3) เมื่อศาลพิพากษาแล้วว่า โจทก์มีความเป็นไปได้ที่จะชนะคดี คำพิพากษาและข้อเท็จจริงในคำพิพากษานั้นจะไม่ถูกนำมาเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาใด ๆ อีก และการพิจารณาพิสูจน์หรือระดับการพิสูจน์จะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยคำพิพากษานั้น

(c) การฟ้องคดีใด ๆ ที่อยู่ภายใต้บังคับอนุมาตรา (b) จำเลยผู้ชนะคดีตามคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณามีสิทธิได้รับชดใช้ค่าธรรมเนียมความและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี แต่หากศาลพิจารณาว่า คำร้องกรณีพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัยหรือมีเจตนาเพียงเพื่อประวิงคดี ศาลจะสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและค่าธรรมเนียมความตามสมควรแก่โจทก์ผู้ชนะคดีตามคำร้อง ทั้งนี้ ตามมาตรา 128.5.

(d) มาตรการนี้ไม่นำไปใช้บังคับกับคดีใด ๆ ที่มีการฟ้องคดีในนามของประชาชนมลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยอัยการสูงสุด อัยการแขวง หรืออัยการเมืองที่ได้ยื่นฟ้องในฐานะพนักงานอัยการ

(e) ตามบทบัญญัติมาตรานี้ “การกระทำที่สอดคล้องกับสิทธิของบุคคลในการร้องเรียนหรือแสดงความเห็นอย่างเสรีภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาหรือรัฐธรรมนูญแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ” หมายความว่ารวมถึง (1) การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาหรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ก่อนที่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นใดจะอนุญาตตามกฎหมาย (2) การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาหรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ในประเด็นที่ได้รับการพิจารณาหรือตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นใดที่ได้อนุญาตตามกฎหมายแล้ว (3) การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาหรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ที่ได้ทำขึ้นในสถานที่ซึ่งเปิดเผยต่อสาธารณะชนหรือการประชุมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ (4) หรือการกระทำอื่นใดที่สอดคล้องกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการร้องเรียนหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความเห็นอย่างเสรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะหรือเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ

(f) คำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาต้องยื่นภายใน 60 วันนับแต่ยื่นคำฟ้อง หรือภายหลังจากนั้นตามพฤติการณ์แห่งกรณีตามที่ศาลเห็นสมควร คำร้องจะได้รับพิจารณาเพื่อสืบพยานไม่เกิน 30 วันภายหลังจากยื่นคำร้อง เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(g) กระบวนการพิจารณาทั้งหมดจะถูกพักไว้ชั่วคราวทันทีที่มีการยื่นคำร้องตามมาตรานี้ การพักการพิจารณาคดีจะยังคงมีผลจนกว่าจะได้มีการวินิจฉัยคำร้อง เว้นแต่เมื่อศาลพิจารณาคำร้องและมีเหตุผลอันสมควร อาจมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการต่อไปเป็นกรณีพิเศษ

(h) ตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้ “คำฟ้อง” หมายความว่ารวมถึง “การฟ้องแย้ง” และ “คำร้องสอด” “โจทก์” หมายความว่ารวมถึง “โจทก์ในคดีฟ้องแย้ง” และ “ผู้ร้องสอด” และ “จำเลย” หมายความว่ารวมถึง “จำเลยในคดีฟ้องแย้ง” และ “จำเลยอุทธรณ์”

(i) ในระหว่างนี้หรือก่อนวันที่ 1 มกราคม 1998 สำนักงานศาลยุติธรรมต้องรายงานต่อสภานิติบัญญัติเกี่ยวกับความถี่และผลของคำร้องกรณีพิเศษที่ได้ยื่นตามมาตรานี้ และคดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจตนารมณ์ของมาตรานี้

(j) คำสั่งอนุญาตหรือยกคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ได้ภายใต้บังคับของมาตรา 904.1.

(k)(1) คู่ความฝ่ายใดที่ยื่นคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาตามมาตรานี้ และคู่ความฝ่ายใดที่ยื่นคำร้องคัดค้านต่อคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาจะต้องส่งให้สำนักงานศาลยุติธรรมโดยทันทีซึ่งสำเนาเอกสารของคำร้องหรือคำคัดค้านนั้น โดยรับรองสำเนาถูกต้องส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือแฟกซ์ สำเนาเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยื่นอุทธรณ์หรือคำร้องตามหมายของศาล และสำเนาเอกสารเกี่ยวข้องคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกตามมาตรานี้ รวมถึงคำสั่งอนุญาตหรือยกคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณา รายงานกระบวนการพิจารณา หรือค่าธรรมเนียม

(2) สำนักงานศาลยุติธรรมต้องเก็บรักษาโดยเป็นบันทึกข้อมูลสาธารณะเปิดเผยได้ตามอนุมาตรานี้เป็นเวลาอย่างน้อยสามปี และอาจเก็บรักษาข้อมูลเป็นไมโครฟิล์มหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นที่เหมาะสม”

จากบทบัญญัติดังกล่าวแยกพิจารณาได้ ดังนี้

3.1.2.1 คำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาคดี (Special Motion to Strike Procedure)

มาตรา 425.16 ให้สิทธิแก่จำเลยในการยื่นคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาคดีภายใน 60 วัน นับแต่มีการยื่นฟ้อง หรือภายหลังจากนั้นตามพฤติการณ์แห่งกรณีตามที่ศาลเห็นสมควร คำร้องจะได้รับพิจารณาเพื่อสืบพยานไม่เกิน 30 วันภายหลังจากยื่นคำร้อง เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น³⁶ เช่นเดียวกับการทำคำพิพากษาโดยย่อตามคำร้อง ข้อต่อสู้ ตั้งไว้ในมาตรา 425.16 ย่อมเป็นประเด็นให้ศาลพิจารณาพิพากษาอย่างไรก็ตาม คู่ความไม่อาจอาศัยเพียงประเด็นที่ได้ตั้งไว้ในข้อต่อสู้อย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องแสดงพยานหลักฐานที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนด้วย³⁷ คู่ความที่ยื่นคำร้องมาตามมาตรานี้ ต้องยื่นคำร้องมาเป็นหนังสือพร้อมด้วยข้ออ้างเพื่อสนับสนุนคำร้อง ตามอนุมาตรานี้ โจทก์จะต้องพยายามแสดงให้ศาลเห็นว่า คำฟ้องของตนมีมูล (prima facie case) ในขณะที่จำเลยก็ต้องพยายามโต้แย้ง (rebut) ข้ออ้างของโจทก์ ในการพิพากษาคดี ศาลจะพิจารณาคำแก้ต่าง ข้อสนับสนุน และคำคัดค้านที่ยื่นไว้เป็นหนังสืออันเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับความผิดหรือข้อต่อสู้ แต่คำพิพากษาจะไม่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยาน (weighing of evidence) ในทางตรงกันข้าม ศาลจะยอมรับพยานหลักฐานทั้งหมดในฐานะเป็นพยานหลักฐานที่แท้จริงและพิพากษาเมื่อโจทก์ได้แสดงให้เห็นอย่างเพียงพอว่า โจทก์มีความเป็นไปได้ที่จะชนะคดีในศาล หากศาลยอมรับคำร้องของจำเลย ศาลอุทธรณ์พิจารณาว่าเป็นการพิพากษาในปัญหาข้อกฎหมาย³⁸ หากศาลชั้นต้นยกคำร้อง จำเลยย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ได้ทันที³⁹

3.1.2.2 ภาระการพิสูจน์ของจำเลย (The SLAPee's Burden of Proof)

³⁶ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(f) (West Supp. 2000).

³⁷ Church of Scientology v. Wollershein, 42 Cal. App. 4th 628, 656, 49 Cal. Rptr. 2d 620, 637 (Ct App. 1996).

³⁸ Matson v. Dvorak, 40 Cal. App. 4th 539, 548, 46 Cal. Rptr. 2d 880, 886 (Ct App. 1995).

³⁹ CAL. Crv. PROC. CODE § 425.160).

มาตรา 425.16 มีเจตนารมณ์คุ้มครองการฟ้องคดีที่มีเป้าหมายหลักให้เกิดความหวาดกลัวต่อการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญอันสมบูรณ์ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและการร้องเรียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ⁴⁰ โดยอนุญาตให้มีการยื่นคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณาเมื่อใดก็ตามที่มีการยื่นฟ้องที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจฟ้องที่เป็นปฏิปักษ์ต่อบุคคลซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำใด ๆ ของบุคคลนั้นซึ่งสอดคล้องกับการใช้สิทธิของบุคคลในการร้องเรียนหรือการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี...อันเกี่ยวกับข้อประเด็นสาธารณะ”⁴¹ ในกรณีที่จำเลยยื่นคำร้องเช่นนั้น มาตรา 425.16 กำหนดให้ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา เว้นแต่โจทก์แสดงให้เห็นว่า ตนมีโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะชนะคดีตามคำฟ้อง (probability of prevailing on claim)

มาตราดังกล่าวกำหนดให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ (burden of proof) บางส่วน อย่างไรก็ตาม ภาระการพิสูจน์ของโจทก์มิใช่ว่าจะเกิดขึ้นทันที แต่จะเกิดขึ้นเมื่อการฟ้องคดีอยู่ในขอบเขตของมาตรา 425.16 แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ชัดเจนว่า คู่ความฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์ว่า การฟ้องคดีเกิดจากการกระทำที่สอดคล้องกับสิทธิซึ่งบัญญัติไว้ใน The First Amendment ก็ตาม แต่ศาลในคดี Wilcox v. Superior Court ได้พิพากษาไว้ตอนหนึ่งว่า ผู้ยื่นคำร้อง (SLAPPe-movant) จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ว่าการฟ้องคดีต้องด้วยมาตรา 425.16 เพราะผู้ร้องย่อมได้รับประโยชน์หากเป็นเช่นนั้นจริง⁴² ดังนั้น จำเลยจึงมีภาระการพิสูจน์ก่อนว่า การฟ้องคดีของโจทก์ต้องด้วยมาตรา 425.16 โดยเป็นการที่จำเลยใช้สิทธิในการร้องเรียนหรือการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีอันเกี่ยวกับข้อประเด็นสาธารณะ หลังจากนั้นย่อมเป็นภาระการพิสูจน์ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนมีโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะชนะคดีตามคำฟ้อง (probability of prevailing on claim) นั้นเอง

การกระทำใด ๆ ที่สอดคล้องกับการใช้สิทธิของบุคคลในการร้องเรียนหรือแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะได้ถูกขยายความเพิ่มเติมในอนุมาตรา (e) ซึ่งบัญญัติว่า การกระทำเช่นนั้นรวมถึง

“(1) การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาหรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ก่อนที่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นใดจะอนุญาตตามกฎหมาย (2) การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาหรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ที่ได้รับการพิจารณาหรือตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นใดที่ได้อนุญาตตามกฎหมายแล้ว (3) การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจาหรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ที่ได้ทำขึ้นในสถานที่ซึ่งเปิดเผยต่อสาธารณะชนหรือการประชุมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ (4) หรือการกระทำอื่นใดที่สอดคล้องกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการร้องเรียนหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะหรือเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ”⁴³

⁴⁰ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(a).

⁴¹ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(b)(1).

⁴² 27 Cal. App. 4th 809,33 Cal. Rptr. 2d446 (Ct App. 1994).

⁴³ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(e).

การพิสูจน์ว่า คำร้องของจำเลยต้องด้วยบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ จำเลยต้องสร้างพยานหลักฐานในเบื้องต้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า คำฟ้องของโจทก์เกิดจากการกระทำที่ขัดด้วยกฎหมายของจำเลยและการกระทำเช่นนั้นต้องด้วยคำนิยามอย่างหนึ่งอย่างใดของมาตรา 425.16(e) หรือเป็นรูปแบบของกระกระทำ ซึ่งควรได้รับความคุ้มครองตามมาตราดังกล่าว⁴⁴

(1) การกระทำที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ (Acts “in connection with a public issue”)

เมื่อถ้อยคำในมาตรา 425.16(b)(1) ให้ความคุ้มครองการฟ้องคดีเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ First Amendment โดย “ต้องเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ” จึงมีความกังวลในตอนแรกว่าศาลจะตีความคำว่า ประเด็นสาธารณะ อย่างแคบ⁴⁵ จุดเริ่มต้นของความกังวลนี้เกิดจากความกลัวว่า จำเลยจะปกป้องประโยชน์ส่วนตัวเพื่อทำลายหลักการตามมาตรา 425.16 ทั้ง ๆ ที่ต่างเป็นที่ทราบกันดีว่า แม้กิจกรรมนั้นจะเป็นประโยชน์สาธารณะแต่ก็ย่อมเป็นประโยชน์ส่วนตัว (self-interest) ของนักกิจกรรมแทบทั้งสิ้น⁴⁶ อย่างน้อยที่สุดก็ได้ความสนใจในเรื่อนั้น จึงเกิดปัญหาขึ้นมาว่า ศาลจะตีความหมายของคำว่า ประเด็นสาธารณะ อย่างแคบหรืออย่างกว้าง

ในระยะแรก ข้อหว่างกล่าวว่า ศาลจะตีความอย่างแคบนั้น ไม่เป็นจริง คดีระหว่าง Ludwig v. Superior Court⁴⁷ เป็นคดีแรก ๆ ที่มีการตีความถ้อยคำในมาตรา 425.16 โดยตัดสินว่า ประโยชน์ส่วนตัว (self-interest) ไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้ลายหลักการตามมาตรานี้ได้ ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า Ludwig ซึ่งเป็นผู้ประกอบการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ต้องการสร้างห้างสรรพสินค้าขายสินค้าจากโรงงานใกล้ ๆ Barstow โดย the City of Barstow ได้ยื่นฟ้อง Ludwig ในข้อหาละเมิดข้อตกลงในสัญญา ทำให้สูญเสียผลประโยชน์ทางธุรกิจที่คาดว่าจะได้ และการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจาก Ludwig ได้ส่งลูกจ้างของตนไปเข้าร่วมกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อคัดค้านโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่มีลักษณะการประกอบกิจการลักษณะเดียวกันที่เสนอโดย the City of Barstow โดยยกเหตุผลเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ทั้ง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนว่า Ludwig นั้นทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ศาลเห็นพ้องกับ Ludwig ที่ใช้สิทธิยื่นคำร้องพิเศษเพื่อคัดกระบวนการพิจารณาตามมาตรา 425.16 ยิ่งไปกว่านั้น ในคดีอื่นก็เห็นพ้องด้วยกับการตีความอย่างกว้าง แม้เป็นการติดต่อสื่อสารกันระหว่างเอกชนด้วยกันโดยไม่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะอย่างชัดเจนเมื่อถูกฟ้อง ก็สามารถยื่นคำร้องตามมาตราดังกล่าวได้⁴⁸

อย่างไรก็ตาม ในปี 1996 มีการตัดสิน 3 คดี โดยใช้แนวทางการตีความหมายอย่างแคบ โดยตัดสินว่า บทบัญญัติดังกล่าวใช้ได้เฉพาะเมื่อ “เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ” เท่านั้น การกระทำของจำเลยที่

⁴⁴ *Averill v. Superior Court*, 42 Cal. App. 4th 1170, 1175, 50 Cal. Rptr. 2d 62, 65 (Ct App. 1996).

⁴⁵ John C. Barker, Common-Law and Statutory Solutions to the Problem of SLAPPs, *LoY. L.A. L. Rev.* Vol 26 p. 396 (1993).

⁴⁶ Ibid. p 400-401.

⁴⁷ 37 Cal. App. 4th 8, 34 Cal. Rptr. 2d 350 (Ct. App. 1995).

⁴⁸ Averill, 42 Cal. App. 4th 1170, 50 Cal. Rptr. 2d 62

ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 425.16(e)(2) ที่บัญญัติว่า “การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจา...ในประเด็นที่ได้รับการพิจารณาหรือตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นใดที่ได้อนุญาตตามกฎหมายแล้ว” นั้น แม้จะไม่ได้อ้างถึงประโยชน์สาธารณะหรือถ้อยคำที่คล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ศาลในคดีดังกล่าวตัดสินว่า การกระทำของจำเลยตามมาตรา 425.16(e)(2) ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะด้วย ถ้อยคำตามอนุมาตรา (b) ซึ่งบางส่วนได้ยกตัวอย่างไว้ในอนุมาตรา (e)(2) ที่ว่า “...ในประเด็นที่ได้รับการพิจารณาหรือตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นใดที่ได้อนุญาตตามกฎหมายแล้ว...” คำว่า “ประเด็น” ในที่นี้ย่อมหมายถึงประเด็นสาธารณะนั่นเอง⁴⁹

จากความเห็นเหล่านี้พอสรุปได้ว่า จำเลยไม่เพียงแต่ต้องแสดงให้เห็นว่า การกระทำของตนเป็นกล่าวข้อเท็จจริงที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 425.16(e)(1) หรือเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้รับการพิจารณาอนุญาตโดยเจ้าหน้าที่รัฐตามมาตรา 425.16(e)(2) เท่านั้น แต่ยังต้องแสดงให้เห็นว่า การแถลงนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะด้วย

ในปี 1999 ศาลฎีกาของแคลิฟอร์เนีย (the California Supreme Court) ได้ตัดสินคดี *Briggs v. Eden Council for Hope and Opportunity*⁵⁰ ว่า จำเลยมีภาระการพิสูจน์ว่าการกระทำของตนที่ถูกฟ้องเป็นกิจกรรมที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 425.16(e) อนุมาตรา (1) หรือ (2)

ในคดีดังกล่าว The *Briggs* court ได้แยกความแตกต่างของถ้อยคำระหว่างอนุมาตรา (1) (2) และ (3) (4) โดยคำนิยามของการแถลงตามอนุมาตรา (3) และ (4) ว่า ต้องเป็นการแถลงในการประชุมสาธารณะ (public forum) และการกระทำอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการแสดงความเห็นหรือสิทธิในการร้องเรียน โดยการเช่นนั้นเมื่อพิจารณาตามตัวอักษรแล้วเป็นที่ชัดเจนว่า ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะหรือในเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ⁵¹ ในขณะที่อนุมาตรา (1) และ (2) ซึ่งบัญญัติว่า การแถลงก่อนหรือหลังจากที่ได้รับการพิจารณาในเรื่องนั้นโดยกระบวนการที่เป็นทางการ (official proceedings) แล้ว เมื่อพิจารณาตามตัวอักษรแล้ว พบว่า ไม่มีข้อความไหนเลยที่จำกัดเรื่องที่ผ่านมาการพิจารณาโดยกระบวนการพิจารณาที่เป็นทางการจะต้องเป็นเรื่องที่เป็นประเด็นสาธารณะหรือประโยชน์สาธารณะ ความแตกต่างที่ว่ามานี้ ศาลฎีกาแห่งแคลิฟอร์เนีย (California Supreme Court) ได้ตัดสินเกี่ยวกับมาตรา 425.16(e)(1)(2) ว่า

“ภายใต้ข้อความที่ชัดเจนของบทบัญญัตินี้ โดยบริบทหรือความมุ่งหมายแห่งตัวมันเองย่อมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ กล่าวคือ ทุกเรื่องที่ว่านั้นคือกิจกรรมตามที่บัญญัติไว้ใน the First Amendment มีจุดเริ่มต้นจากกระบวนการพิจารณาที่เป็นทางการ หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้รับการพิจารณาโดยกระบวนการพิจารณาที่เป็นทางการ”⁵²

⁴⁹ Zhao, 48 Cal. App. 4th at 1127, 55 Cal. Rptr. 2d, p. 917.

⁵⁰ 19 Cal. 4th 1106, 969 P.2d 564, 81 Cal. Rptr. 2d 471 (1999).

⁵¹ CAL. CrV. PROC. CODE § 425.16(e)(3).

⁵² Briggs, 19 Cal. 4th at 1116, 969 P.2d at 570, 81 Cal. Rptr. 2d, p. 477.

The *Briggs* court เชื่อว่า สถานิติบัญญัติในขณะยกร่างสองอนุมาตรานี้มีเจตนารมณ์จะให้เรื่องผ่านการอนุญาตโดยกระบวนการพิจารณาที่เป็นทางการถือว่าเป็นประเด็นสาธารณะ ดังนี้ ศาลในดังกล่าวจึงตัดสินว่า คำนิยามของอนุมาตรา (1) และ (2) ไม่จำกัดเฉพาะรูปแบบของกิจกรรมในการร้องเรียนอย่างเดียวเท่านั้น และเจตนารมณ์ของสถานิติบัญญัติต้องการให้เกิดแนวทางการตีความอย่างกว้างในอนุมาตรา (1) และ (2) เพื่อครอบคลุมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาที่เป็นทางการ ไม่ว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะยังคงมุ่งหมายต่อประเด็นสาธารณะอย่างแท้จริงหรือไม่ก็ตาม⁵³

โดยสรุป คำพิพากษาของศาลที่ใช้แนวทางการตีความตามมาตรา 425.16(e)(1)(2) อย่างแคบนั้น ได้ถูกกลับโดยคำพิพากษาในคดี *The Briggs* ซึ่งมีการตีความหมายอย่างกว้าง อีกทั้ง การตีความแนวทางอย่างกว้างนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติของมาตรา 425.16(a) ตอนท้าย ที่เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า บทบัญญัตินี้จะต้องตีความอย่างกว้าง

สำหรับมาตรา 425.16(e)(3)(4) *The Briggs* court ให้ความเห็นว่า “สถานที่ซึ่งเปิดเผยต่อสาธารณะชนหรือการประชุมสาธารณะ” และ “การกระทำอื่นใด”⁵⁴ นั้น ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน คงมีการบัญญัติไว้เพียงว่า เป็นการกระทำในเรื่องที่เป็นสาธารณะประโยชน์ เท่านั้น

ที่ผ่านมาคำพิพากษาที่ตัดสินว่า กิจกรรมดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือประเด็นสาธารณะ ได้แก่ สหภาพการเลือกตั้ง (Union election) ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสมาชิก 10,000 คน⁵⁵ ผู้ซื้อบ้านจัดสรรประท้วงต่อผลกระทบด้านการจัดการของเจ้าของโครงการ⁵⁶ การพัฒนาทางสรรพสินค้าที่มีผลกระทบต่อผลกระทบและสิ่งแวดล้อม⁵⁷ การสร้างกำแพงในบริเวณที่อยู่อาศัย⁵⁸ คำพูดที่กล่าวในระหว่างการรณรงค์หาเสียงทางการเมือง⁵⁹ การไต่สวนเกี่ยวกับเงินที่บริจาคเพื่อการกุศลว่า องค์การการกุศลนั้นได้รับเงินไว้จริงหรือไม่⁶⁰

เคยมีคำพิพากษาก่อนหน้านี้ว่า ไม่ใช่เพียงการกระทำทางนิติบัญญัติและการกระทำทางบริหารอันจะถือว่าเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำของเอกชนและนิติบุคคลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์กรที่มีขนาดใหญ่และทรงอำนาจอาจสร้างผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนได้

⁵³ Ibid. p.481.

⁵⁴ 19 Cal. 4th at 1123, 969 P.2d at 575, 81 Cal. Rptr. 2d, p. 481.

⁵⁵ *Macias v. Hartwell*, 55 Cal. App. 4th 669, 673-74, 64 Cal. Rptr. 2d 222, 225 (Ct App. 1997).

⁵⁶ *Foothills Townhome Ass'n v. Christiansen*, 65 Cal. App. 4th 688, 695-96, 76 Cal. Rptr. 2d 516, 520 (Ct. App. 1998).

⁵⁷ *Ludwig*, 37 Cal. App. 4th at 15, 43 Cal. Rptr. 2d p. 355.

⁵⁸ *Averill*, 42 Cal. App. 4th at 1175, 50 Cal. Rptr. 2d p. 65.

⁵⁹ *Conroy v. Spitzer*, 70 Cal. App. 4th 1446, 1448, 83 Cal. Rptr. 2d 443, 445 (Ct App. 1999); *Matson v. Dvorak*, 40 Cal. App. 4th 539, 548, 46 Cal. Rptr. 2d 880, 885-86 (Ct App. 1995).

⁶⁰ *Dove Audio, Inc. v. Rosenfeld, Mayer & Susman*, 47 Cal. App. 4th 777, 784, 54 Cal. Rptr. 2d 830, 834 (Ct App. 1996).

จำนวนมาก ตัวอย่างเช่น การฟ้องคดีเนื่องจากสินค้าไม่ปลอดภัย การหลอกลวงโดยผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์หรือนักลงทุน⁶¹

คดีตัวอย่างที่น่าสนใจที่มีการพิจารณาว่า เป็นประเด็นสาธารณะหรือประโยชน์สาธารณะหรือไม่คดีแรก ที่ปรึกษานักการเมืองได้ยื่นฟ้องผู้เผยแพร่บทความในนิตยสารในข้อหาดูหมิ่นด้วยการโฆษณาและข้อหาอื่น ๆ ภายหลังที่นิตยสารได้ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับข้อขัดแย้งสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรระหว่างโจทก์และภรรยาคนแรกของเขา⁶² ในบทความได้นำเสนอว่า ทั้งภรรยาคนแรกและภรรยาคนที่สองได้ให้การเป็นพยานในชั้นศาลว่า โจทก์ได้ละเมิดโดยทางร่างกายและโดยวาจาต่อพวกเขา ในการต่อสู้คดี ผู้เผยแพร่บทความในนิตยสารได้ยื่นคำร้องเพื่อคัดกระบวนการพิจารณา แต่โจทก์โต้แย้งว่า การกระทำของเขาต่อภรรยาทั้งสองนั้นไม่ใช่ประเด็นสาธารณะ ดังนั้น บทความดังกล่าวจึงไม่ต้องด้วยมาตรา 425.16 อย่างไรก็ตาม ศาลไม่เห็นพ้องด้วยโดยพิจารณาว่า โดยทั่วไปแล้ว ความรุนแรงในครอบครัว คือ ประเด็นสาธารณะที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคมของเรา⁶³ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่การงานของผูุ้ทธรณ์ และการที่ผูุ้ทธรณ์ได้บรรจุประเด็นเรื่องความรุนแรงในครอบครัวให้อยู่ในการรณรงค์หาเสียงของนักการเมืองซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วโลก แต่ผูุ้ทธรณ์ก็ยังได้กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อภรรยาทั้งสองเสียเอง ดังนั้น ปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นประเด็นสาธารณะและอยู่ในขอบเขตแห่งมาตรา 425.16

คดีที่สอง รายการทางโทรทัศน์ได้นำเสนอเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับผู้เสียชีวิตเนื่องจากเสพยาเกินขนาด และได้โทรศัพท์ไปหาครอบครัวของผู้เสียชีวิต ญาติของผู้เสียชีวิตได้ยื่นฟ้องผู้จัดรายการโทรทัศน์ข้อหาละเมิดความเป็นส่วนตัว การทำให้เกิดความเครียดทางอารมณ์โดยจงใจ และข้อหาอื่น ๆ⁶⁴ จำเลยได้ยื่นคำร้องพิเศษเพื่อคัดกระบวนการพิจารณา โดยอ้างว่า รายการทางโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับผลของยาเสพติดและหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งสองอย่างนี้เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ ซึ่งตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 425.16 (e)(4) ศาลชั้นต้นรับคำร้องดังกล่าว ส่วนศาลอุทธรณ์ก็พิจารณาว่า การกระทำของจำเลยต้องด้วยบทบัญญัติดังกล่าวเช่นกัน โดยถือว่าเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะที่จะนำเสนอเป็นข่าวได้ อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์ได้ยกคำสั่งรับคำร้องของชั้นต้นโดยพิจารณาว่า โจทก์พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า โจทก์มีโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะชนะคดี

(2) การแถลงในพื้นที่สาธารณะหรือการประชุมสาธารณะ (Statements in a public place or forum (section 425.16(e)(3))

นอกเหนือจากจำเลยจะอ้างว่า การกระทำของตนเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะได้แล้ว ยังสามารถอ้างว่า เป็นการแถลงในพื้นที่สาธารณะหรือการประชุมสาธารณะเพื่อยื่นคำร้องตามมาตรา

⁶¹ Church of Scientology, 42 Cal. App. 4th at 650, 49 Cal. Rptr. 2d p. 633.

⁶² Sipple v. Foundation for Nat'l Progress, 71 Cal. App. 4th 226, 83 Cal. Rptr. 2d 677 (Ct App. 1999).

⁶³ Ibid. p 238.

⁶⁴ Marich v. QRZ Media, Inc., 73 Cal. App. 4th 299, 316, 86 Cal. Rptr. 2d 406, 418-19 (Ct. App. 1999).

425.16(e)(3) ได้อีกด้วย โดยมาตรา 425.16(e)(3) บัญญัติว่า “การแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจา หรือทำเป็นหนังสืออย่างใด ๆ ...ที่ได้ทำขึ้นในสถานที่ซึ่งเปิดเผยต่อสาธารณะชนหรือการประชุมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ” เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “การประชุมสาธารณะ” ในมาตราดังกล่าว คงมีเฉพาะ the Zhao court ซึ่งเป็นศาลอุทธรณ์ของแคลิฟอร์เนียที่ได้ตีความถึงถ้อยคำดังกล่าว

“คำว่า “การประชุมสาธารณะ” โดยทั่วไปแล้วหมายถึง สถานที่ทางประวัติศาสตร์อันเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่บัญญัติไว้ใน the First Amendment เช่น ถนน ทางเดิน และสวนสาธารณะ ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยโดยเปิดเผย ถนน สวนสาธารณะ และสถานที่สาธารณะอื่นใดย่อมเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกที่สำคัญต่อการอภิปรายในชุมชนและกระบวนการทางการเมือง โดยสรุป สถานที่เหล่านั้นเป็นการประชุมสาธารณะที่ประชาชนสามารถประชุมพลร่วมกันได้”⁶⁵

แนวคิดของการประชุมสาธารณะ คือ ความต่อเนื่องที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออกอาจถูกควบคุมเฉพาะขอบเขตแห่งเนื้อหาที่ประชุมเท่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับการจัดกิจกรรมทั่วไปซึ่งถูกจำกัดทั้งเวลาและสถานที่⁶⁶ แต่ The Zhao court ตัดสินว่า หนังสือพิมพ์ของเอกชนที่ตีพิมพ์เผยแพร่ไม่อยู่ในขอบเขตของการประชุมสาธารณะ คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยถูกฟ้องเนื่องจากทำคำแถลงให้กับนักข่าว ข้ออ้างที่โจทก์ใช้เป็นหลักแห่งข้อหา คือ การหมิ่นประมาท ศาลชั้นต้นตัดสินว่า จำเลยไม่ได้แถลงการณ์ในสถานที่เปิดเผยต่อสาธารณะหรือการประชุมสาธารณะ แต่ได้กระทำในเขตแดนส่วนตัว การแถลงการณ์ (statement) ของจำเลยจึงไม่ต้องด้วยอนุมาตรา (3) แห่งมาตรา 425.16⁶⁷

อย่างไรก็ตาม The Zhao court ได้ยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่การพิพากษานั้น ไม่ได้เกิดจากการตีความและพิพากษาเกี่ยวกับอนุมาตรา (3) แห่งมาตรา 425.16 แต่อย่างใด เพียงแต่อ้างว่า ศาลชั้นต้นเข้าใจผิดเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะตามอนุมาตรา (1) และ (2) ดังนั้น ปัญหาว่า อย่างไรจึงเป็นการประชุมสาธารณะคงต้องอาศัยการตีความต่อไป

มีข้อสังเกตว่า การคุ้มครองการแสดงความเห็นอย่างเสรีตามรัฐธรรมนูญแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (California Constitution) ให้ความคุ้มครองกว้างกว่ารัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐ (U.S. Constitution)⁶⁸ โดยศาลแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียปฏิเสธรูปแบบที่เข้มงวดในการประชุมสาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ การมีอยู่ของการประชุมสาธารณะในสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานีรถไฟที่เอกชนเป็นเจ้าของ⁶⁹

⁶⁵ Zhao, 48 Cal. App. 4th at 1126, 55 Cal. Rptr. 2d, p 916.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid. p 919.

⁶⁸ Griset v. Fair Political Practices Comm'n, 8 Cal. 4th 851, 866 n.5, 884 P.2d 116, 126 n.5, 35 Cal. Rptr. 2d 659, 669 n.5 (1994).

⁶⁹ Hoffman, 67 Cal. 2d 845, 850, 434 P.2d 353, 356, 64 Cal. Rptr. 97, 100 (1967)

ทางทำส่วนบุคคลที่นำไปสู่ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่⁷⁰ ที่จอดรถของเรือนจำ⁷¹ และหนังสือพิมพ์ของเรือนจำ⁷²

(3) การคุ้มครองการกระทำอื่นใด (Protection for conduct section 425.16(e)(4))

มาตรา 425.16 เดิมบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ให้ความคุ้มครองเฉพาะการแถลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือที่เป็นวาจาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีการตีความมาตรา 425.16 ว่า การกระทำที่สอดคล้องกับสิทธิของบุคคลตาม the First Amendment ไม่จำกัดเฉพาะการแถลงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำอื่นใดที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอีกด้วย เช่น การชุมนุมอย่างสันติ⁷³ มาตรา 425.16(e) ใช้คำว่า “รวมถึง” อันเป็นการแยกรูปแบบการกระทำที่ได้รับการคุ้มครองโดยจะเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ ประเภทของการกระทำอื่น ๆ ย่อมอยู่ในบทบัญญัตินี้ด้วย⁷⁴ ในปี 1997 มีการแก้ไขมาตรา 425.16 โดยบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การกระทำอื่นใดที่สอดคล้องกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการร้องเรียนหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความเห็นอย่างเสรีอันเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะหรือในเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ” ย่อมเป็นกิจกรรมที่ได้รับการคุ้มครอง⁷⁵

ภายหลังมีการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ไม่นาน ศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินประเด็นเกี่ยวกับการกระทำเช่นนั้น⁷⁶ ข้อเท็จจริงแห่งคดีมีอยู่ว่า นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์สองรายต้องการที่จะสร้างอาคารพาณิชย์และบ้านจัดสรรเหมือนกันในย่านเดียวกัน โดยที่คนในชุมชนแถวนั้นคัดค้านการก่อสร้าง บริษัทโจทก์จึงจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงการบริการบางส่วนและรณรงค์ให้ชาวบ้านเห็นด้วยกับโครงการดังกล่าวก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากหน่วยงานรัฐ ในขณะที่บริษัทจำเลยก็ได้จ้างผู้เชี่ยวชาญคนเดียวกันนั้นเพื่อให้ดำเนินปรับปรุงเหมือนกันกับบริษัทโจทก์ เมื่อเผชิญกับข้อขัดแย้ง ผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจเลือกที่จะทำงานร่วมกับบริษัทโจทก์และเลิกสัญญากับบริษัทจำเลย อย่างไรก็ตาม เพียงไม่กี่เดือนต่อมา ผู้เชี่ยวชาญได้ทำสัญญากับจำเลยเพื่อทำงานให้บริษัทจำเลยอีกครั้ง เมื่อบริษัทจำเลยร้องเรียนว่า ลูกจ้างของผู้เชี่ยวชาญได้รับมอบหมายให้ทำงานให้กับบริษัทโจทก์โดยนำรายละเอียดของโครงการไปบอกบริษัทโจทก์ ผู้เชี่ยวชาญได้ส่งจดหมายไปยังบริษัทจำเลยชี้แจงว่า ลูกจ้างของตนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจการที่เป็นคู่แข่งกับโครงการของบริษัทจำเลยอีกต่อไป เมื่อได้เห็นจดหมายฉบับนี้ บริษัทโจทก์ได้ยื่นฟ้องทั้งผู้เชี่ยวชาญและบริษัทจำเลยฐาน

⁷⁰ Lane, 71 Cal. 2d 872, 873, 457 P.2d 561, 562, 79 Cal. Rptr. 729, 730 (1969)

⁷¹ Prisoners Union v. Department of Corrections, 135 Cal. App. 3d 930, 185 Cal. Rptr. 634 (Ct App. 1982).

⁷² Bailey v. Loggins, 32 Cal. 3d 907, 654 P.2d 758, 187 Cal. Rptr. 575 (1982).

⁷³ Wilcox, 27 Cal. App. 4th at 820-21, 33 Cal. Rptr. 2d, p. 452-53

⁷⁴ Averill, 42 Cal. App. 4th at 1175, 50 Cal. Rptr. 2d, p. 65.

⁷⁵ CAL. Cir. PROC. CODE § 425.16(e)(4) (West 1997).

⁷⁶ Los Cameros Community Assocs. v. Penfield & Smith Eng'rs, Inc., 65 Cal. App. 4th 278, 76 Cal. Rptr. 2d 396 (Ct. App. 1998).

ละเมิดโดยทำให้สูญเสียผลประโยชน์ทางธุรกิจที่คาดว่าจะได้ และการผิดสัญญา จำเลยทั้งสองได้ยื่นคำร้องพิเศษเพื่อดำเนินาจอ้างฟ้องโจทก์ โดยการตีความอย่างกว้าง ศาลชั้นต้นจึงรับคำร้องของจำเลยไว้พิจารณา

ในชั้นอุทธรณ์ จำเลยยกข้ออ้างว่า ข้อความในจดหมายต้องด้วยมาตรา 425.16 เพราะมาตราดังกล่าวครอบคลุมถึงการแถลงด้วยลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะที่ได้ทำขึ้นอันเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผ่านมาการพิจารณาหรือตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐ ถึงแม้ว่าการแถลงนั้นจะได้ทำขึ้นโดยส่วนตัวและเกี่ยวข้องกับคำพูดทางพาณิชย์ก็ตาม the *Los Carneros court* พิพากษาว่า การกระทำของจำเลย ตามสัญญาที่ให้คำมั่นกับบริษัทจำเลยว่าจะไม่ทำงานให้กับคู่แข่งของบริษัทจำเลยอีกไม่ได้มีความตั้งใจที่จะส่งเสริมการแสดงความเห็นเสรีหรือสิทธิในการร้องเรียน และการกระทำของจำเลยไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ แม้ว่ากระกระทำนั้นจะได้ทำขึ้นก่อนได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานรัฐก็ตาม ดังนั้น เมื่อจำเลยทั้งสองไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของจำเลยต้องด้วยมาตรา 425.16 ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษายกคำสั่งรับคำร้องของศาลชั้นต้น

3.1.2.3 ภาระการพิสูจน์ของโจทก์ (The SLAPPer's Burden of Proof)

ทันทีที่คำร้องของจำเลยได้แสดงให้เห็นว่า ฟ้องโจทก์อยู่ในขอบเขตของมาตรา 425.16 คดีก็จะอยู่ภายใต้บังคับของการพิจารณาคำร้องพิเศษเพื่อตัดกระบวนการพิจารณา และศาลจะรับคำร้องของจำเลยไว้พิจารณา เว้นแต่โจทก์สามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ว่าตนเองจะชนะคดี⁷⁷ แม้มาตราดังกล่าวจะไม่ได้บอกถึงรายละเอียดของมาตรฐานที่ศาลจะใช้ในการพิพากษา แต่ศาลยอมรับการวิเคราะห์ในคดี *Wilcox v. Superior Court*⁷⁸ ซึ่งพิพากษาว่า สถานิติบัญญัติไม่ต้องการให้มาตรฐานนั้นต่ำกว่า “ความเป็นไปได้ตามสมควร” (reasonable probability) และมาตรา 425.16 กำหนดให้โจทก์ต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงที่เพียงพออันเป็นฐานที่มาแห่งการก่อตั้งมูลคดี (prima facie case) และแสดงว่าข้ออ้างของจำเลยตามรัฐธรรมนูญไม่อาจใช้บังคับได้กับคดีที่โจทก์ฟ้อง หรือโดยมูลคดีนั้นเองสามารถแสดงถึงข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธข้อต่อสู้ตามรัฐธรรมนูญของจำเลยได้⁷⁹

ในประเด็นที่เกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ของโจทก์ ศาลฎีกาแห่งแคลิฟอร์เนีย (the California Supreme Court) ได้ตัดสินว่า

“สถานิติบัญญัติได้บัญญัติ และศาลแห่งแคลิฟอร์เนียเห็นพ้องด้วย ข้อจำกัดทางกระบวนการพิจารณาที่สำคัญที่จะคุ้มครองโจทก์ต่อการปรับใช้กฎหมายป้องกันการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ที่กว้างขวางเกินไป การตัดสินคดีโจทก์ที่จะได้รับการพิจารณาโดยคณะลูกขุนอาจเกิดขึ้นได้หากตีความโดยกำหนดให้โจทก์ต้องพิสูจน์ข้ออ้างในคำฟ้องเป็นอันแรกต่อศาลชั้นต้น แทนที่จะตีความว่าบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลพิพากษาแต่เพียงอย่างเดียวหากโจทก์ได้แถลงและพิสูจน์ได้ว่า คำฟ้องของโจทก์นั้นมีมูลเพียงพอตามกฎหมาย”⁸⁰

⁷⁷ CAL. Clr. PROC. CODE § 425.16(b)(1).

⁷⁸ 27 Cal. App. 4th 809, 33 Cal. Rptr. 2d 446 (Ct App. 1994).

⁷⁹ Ibid. p 824.

⁸⁰ *Briggs v. Eden Council for Hope and Opportunity*, 19 Cal. 4th 1106, 1122-23, 969 P.2d 564, 574-75, 81 Cal. Rptr. 2d 471, 481 (1999).

หากคำคัดค้านที่เป็นลายลักษณ์อักษรของโจทก์เป็นข้อมูลที่ไม่เพียงพอและขาดความน่าเชื่อถือ เป็นเพียงพยานบอกเล่า (hearsay) และข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ในชั้นพิจารณา โดยไม่อาจนำพยานเช่นนั้นพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะคดี ในทางตรงกันข้ามหากโจทก์แสดงให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่เพียงพอและรับฟังได้ถึงโอกาสที่จะชนะคดี ศาลจะพิจารณาข้ออ้างของจำเลยที่ปรากฏในคำร้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำไปสู่การตัดสินความเป็นไปได้ของโจทก์ที่จะชนะคดี อย่างไรก็ตาม แม้ศาลจะตัดสินว่าโจทก์มีโอกาสชนะคดีแล้วยกคำร้องของจำเลย แต่คำสั่งในชั้นคำร้องจะไม่ใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีหลัก⁸¹

3.1.2.4 การพักการพิจารณาไว้ชั่วคราว (Stay of Discovery)

มาตรา 425.16(g) บัญญัติว่า กระบวนพิจารณาทั้งหลายในคดีจำต้องพักการพิจารณาเมื่อจำเลยได้ยื่นคำร้องเข้ามาตามบทบัญญัตินี้ อย่างไรก็ตาม อนุมาตรา (g) กำหนดว่า ศาลอาจมีคำสั่งให้การพิจารณาคดีดำเนินต่อไปได้เมื่อศาลเห็นสมควร ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายที่จะสร้างความสมดุลระหว่างประโยชน์ของจำเลยและโจทก์ โดยไม่ให้จำเลยเอาเปรียบจนเกินไป⁸² เว้นแต่โจทก์จะได้อื่นคำร้องขอให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปแต่ศาลยกคำร้อง เช่นนี้ศาลจะใช้ดุลยพินิจดังกล่าวไม่ได้ การพิจารณาคดีก็就会被พักไว้ชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำสั่งยกคำร้องของจำเลย

3.1.2.5 ค่าธรรมเนียมทนายความ (Attorney's Fee)

มาตรา 425.16 (c) บัญญัติว่า จำเลยผู้ชนะคดีในประเด็นตามคำร้องย่อมมีสิทธิได้รับค่าชดเชยเป็นค่าธรรมเนียมทนายความและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีที่เสียไปแม้บุคคลภายนอกจะเป็นคนจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าวก็ตาม⁸³ ในทางตรงกันข้ามหากศาลพิจารณาว่า การยื่นคำร้องของจำเลยมีเจตนาเพียงประวิงคดีให้ช้า ศาลจะมีคำสั่งยกคำร้องและให้จำเลยชดใช้ค่าธรรมเนียมทนายความและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีแก่โจทก์ตามสมควร⁸⁴ นอกจากนี้ แม้โจทก์จะสมัครใจถอนฟ้องก่อนที่จะมีการสืบพยานตามคำร้องก็ตาม ก็ถือว่าจำเลยเป็นฝ่ายชนะคดีตามคำร้องย่อมมีสิทธิได้รับค่าชดเชยดังกล่าวเช่นกัน⁸⁵ อย่างไรก็ตาม หากโจทก์ถอนฟ้องภายหลังมีการยื่นคำร้อง จะไม่มีการสั่งให้โจทก์ใช้ค่าธรรมเนียมทนายความและศาลจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง แต่ต้องมีการสืบพยานเพื่อพิพาทว่า คู่ความฝ่ายใดจะชนะคดีตามคำร้อง⁸⁶

ค่าใช้จ่ายที่จำเลยผู้ชนะคดีมีสิทธิได้รับนั้นไม่จำกัดเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เสียไปเนื่องมาจากการยื่นคำร้องเท่านั้น แต่ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เสียไปในระหว่างต่อสู้คดีในชั้นคำร้องอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น หากมีการ

⁸¹ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(b)(3).

⁸² Church of Scientology v. Wollersheim, 42 Cal. App. 4th 628, 647 n.3, 49 Cal. Rptr. 2d 620, 631 n.3 (Ct App. 1996).

⁸³ Macias v. Hartwell, 55 Cal. App. 4th 669, 675-76, 64 Cal. Rptr. 2d 222, 226 (Ct. App. 1997).

⁸⁴ CAL. CIV. PROC. CODE § 425.16(c) (West Supp. 2000).

⁸⁵ Coltrain v. Shewalter, 66 Cal. App. 4th 94, 107, 77 Cal. Rptr. 2d 600, 608 (Ct App. 1998).

⁸⁶ Liu, 69 Cal. App. 4th at 752, 81 Cal. Rptr. 2d, p 812.

ต่อสู้กันจนถึงศาลอุทธรณ์ ค่าใช้จ่ายที่เสียไปในชั้นอุทธรณ์ไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับ ส่วนจำนวนเงินมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล⁸⁷

4. ตัวอย่างการฟ้องคดีในประเทศไทยที่น่าสนใจ

สำหรับประเทศไทย ความตื่นตัวเรื่องการเมืองการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้จากการใช้สิทธิของประชาชน ในรูปแบบการแสดงความคิดเห็นหรือทำกิจกรรมในที่สาธารณะเพื่อคัดค้านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐและของบริษัทเอกชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนนำไปสู่ความขัดแย้งและการฟ้องคดีต่อศาลทั้งทางแพ่งและอาญา ส่วนใหญ่ประชาชนมักถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีหมิ่นประมาท การดำเนินคดีมีทั้งการใช้สิทธิทางศาลโดยสุจริต และการฟ้องที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความยุติธรรม แต่เป็นการฟ้องเพื่อให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวที่จะได้รับโทษทางอาญาหรือชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งจำนวนมหาศาล เสียเวลาและทรัพย์สินเนื่องจากการต่อสู้คดีเป็นเวลานาน โดยใช้กระบวนการทางศาลเป็นเครื่องมือกลั่นแกล้งขัดขวางการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออกเพื่อระงับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมแลกกับการถอนฟ้อง ในหัวข้อนี้จะได้รวบรวมข้อมูลการฟ้องและการดำเนินคดีเมื่อมีการใช้สิทธิด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

4.1 บริษัททุ่งคำ จำกัด ฟ้องนายสุรพันธุ์ ชาวบ้านจังหวัดเลย ที่คัดค้านเหมืองทองคำ (คดีหมายเลขดำที่ 4471/2557)⁸⁸

บริษัท ทุ่งคำ จำกัด ผู้ได้รับสิทธิในการสำรวจและพัฒนาแหล่งแร่ทองคำในพื้นที่อำเภอวังสะพุง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ได้ฟ้องนายสุรพันธุ์ ชาวบ้านจังหวัดเลยและเลขาธิการกลุ่มคนรักบ้านเกิด ในข้อหาเข้าสู่วาระระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา มาตรา 14 (1) และข้อหาหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา 326 328 เนื่องจากนายสุรพันธุ์ได้เคลื่อนไหวคัดค้านการทำเหมืองแร่ทองคำในพื้นที่จังหวัดเลย โดยกล่าวหาว่า นายสุรพันธุ์เขียนข้อความบน Page Facebook ชื่อ “เหมืองแร่เมืองเลย” เป็นหนังสือร้องเรียนที่ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเลยระบุว่า บริษัททุ่งคำได้ประทานบัตร 6 แปลงเพื่อทำเหมืองแร่ทองคำและแร่พลอยโดยมิชอบ คดีนี้บริษัททุ่งคำได้ฟ้องนายสุรพันธุ์ไกลถึงอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทั้งที่เขตเหมืองแร่และภูมิลำเนาของนายสุรพันธุ์อยู่ที่จังหวัดเลย เนื่องจากโจทก์อ้างว่า พบเห็นข้อความดังกล่าวที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์จึงถือว่าเกิดขึ้น ณ สถานที่พบเห็นข้อความ ทำ

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ iLAW FREEDOM, “ฐานข้อมูลคดี : สุรพันธุ์: คดีหมิ่นประมาท+พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ที่ศาลแม่สอด,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2567, จาก <https://freedom.ilaw.or.th/case/694?fbclid=IwAR13M20livKrbE7aYFRR-yKOtx1D99wTUqmNOGtd8Oylwqp1FLsaEOw4Ww#basic-information>.

ให้นายสุรพันธ์ต้องเดินทางจากจังหวัดเลยมาขึ้นศาลที่แม่สอดเพื่อต่อสู้คดีเป็นระยะทางกว่า 450 กิโลเมตร ก่อนหน้านี้นายสุรพันธ์ถูกฟ้องโดยบริษัทดังกล่าว มาแล้วกว่า 5 คดี

ศาลนัดสืบพยานในวันที่ 10-11 มีนาคม 2559 แต่ในวันที่ 10 มีนาคม ก่อนเริ่มสืบพยาน ศาลได้ไกล่เกลี่ยเพื่อให้มีการถอนฟ้อง ช่วงแรกฝ่ายจำเลยไม่ยินยอมให้ถอนฟ้องเพราะได้เตรียมตัวมาต่อสู้คดีแล้ว และต้องการพิสูจน์ว่าไม่ได้กระทำความผิด แต่หลังการไกล่เกลี่ยผลปรากฏว่า บริษัทหุ่่งคำยอมถอนฟ้อง นายสุรพันธ์โดยมีเงื่อนไขให้นายสุรพันธ์เขียนข้อความในโซเชียลมีเดียว่า ไม่ได้เป็นคนเขียนข้อความตามที่ ถูกฟ้องภายใน 7 วัน มิเช่นนั้น บริษัทจะดำเนินการเอง แต่นายสุรพันธ์ปฏิเสธที่จะดำเนินการตามคำขอ แต่ ศาลก็อนุญาตให้ถอนฟ้องโดยไม่ต้องมีเงื่อนไข ทำให้คดีนี้สิ้นสุดลง และยกเลิกการนัดสืบพยาน

จากข้อความที่ปรากฏบน Facebook ในคดีนี้ บริษัทหุ่่งคำได้ฟ้องนายสุรพันธ์ 2 ทาง คือ การยื่น ฟ้องต่อศาลเอง และร้องทุกข์ต่อสถานีตำรวจภูธรแม่สอด โดยกรณีที่แจ้งความกับตำรวจนั้น อัยการมีคำสั่ง ไม่ฟ้อง เพราะเห็นว่าหนังสือร้องเรียนของกลุ่มคนรักบ้านเกิดที่เขียนข้อความบน Facebook เป็นหนังสือ แสดงความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับ จึงเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตติชมด้วยความเป็นธรรมตาม วิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้ง ไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลการใช้งานและ IP Address ได้ คดีมีพยานหลักฐานไม่พอที่จะส่งฟ้อง

นอกจากนี้ เมื่อปี 2557 ยังมีอีกสองคดี ที่บริษัทหุ่่งคำไปยื่นฟ้องที่ศาลจังหวัดภูเก็ต ฐานหมิ่น ประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และ 328 โดยนายสุรพันธ์ ถูกฟ้องว่า หมิ่นประมาทจากการให้สัมภาษณ์กับนักข่าวช่อง TNN24 ถึงกรณีที่มีเหตุไฟไหม้เต็นท์ของคอนกานเหมือง

คดีที่ได้มีการถอนฟ้องไปไม่ใช่คดีแรกที่บริษัทหุ่่งคำยื่นฟ้องกลุ่มคนรักบ้านเกิด และไม่ใช่คดีแรกที่ ไปฟ้องยังศาลต่างจังหวัด ก่อนหน้านี้นายสุรพันธ์มีการฟ้องทั้งคดีแพ่งและอาญามากกว่า 8 คดี โดยเป็นคดีที่เกี่ยวข้อง กับเสรีภาพการแสดงออก 4 คดี ได้แก่

คดีที่บริษัทหุ่่งคำยื่นฟ้องคดีแพ่งต่อชาวบ้าน 6 คน โดยเรียกค่าเสียหายฐานทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นเงินถึง 50 ล้านบาท จากการที่ชาวบ้านจัดทำป้ายตั้งไว้บริเวณถนนทางเข้าหมู่บ้านเขียนว่า “หมู่บ้านนี้ ไม่เอาเหมือง” โดยเป็นป้ายขนาดใหญ่ 1 ป้ายและป้ายเล็ก ๆ อีกหลายป้ายติดไว้ตลอดทางเข้าหมู่บ้าน บริษัทหุ่่งคำเห็นว่า ป้ายเหล่านี้สร้างความเสียหาย ทำให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ไม่ไว้วางใจบริษัทและทำให้ ได้รับผลกระทบในตลาดหุ้น⁸⁹

4.2 บริษัทหุ่่งคำ จำกัด ฟ้องนางพรทิพย์ ชาวบ้านจังหวัดเลย คัดค้านเหมืองทองคำ (คดี หมายเลขดำที่ 4472/2557)⁹⁰

⁸⁹ สืบค้นข้อมูลได้ที่ iLAW FREEDOM

<https://www.facebook.com/iLawClub/photos/10156623872410551>.

⁹⁰ iLAW FREEDOM, “ฐานข้อมูลคดี : บริษัทหุ่่งคำ vs พรทิพย์ ชาวบ้านเลยคัดค้านเหมืองทองคำ,” สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 มิถุนายน 2567, จาก

https://freedom.ilaw.or.th/th/case/632?fbclid=IwAR2pW9HTmuPW5JCVchEneF9spT-zJL5Cv53zq51_d6lhQFwtMlwWwMoJdPI#additional_information.

เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2557 นางพรทิพย์ให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวสถานี Nation TV หลังเหตุการณ์ปะทะระหว่างชาวบ้านที่คัดค้านการทำเหมืองและกลุ่มชายชุดดำที่ต้องการขนแร่ผ่านหมู่บ้าน ทำนองว่า เหมืองเป็นเหตุให้มีสารปนเปื้อนในแหล่งน้ำและในร่างกายของชาวบ้าน ข้อความดังกล่าว ออกอากาศเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2557 ต่อมานางพรทิพย์ถูกบริษัท หุ่นคำ จำกัด ยื่นฟ้องที่ศาลฎีกาในข้อหาหมิ่นประมาท และหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และ 328

ในระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง บริษัทหุ่นคำถอนฟ้องนางพรทิพย์ เนื่องจากในวันที่ 4 ธันวาคม 2557 ตัวแทนชาวบ้านจาก อำเภอสองแคว จังหวัดเลย ขอเจรจาและลงนามบันทึกข้อตกลงกับกรรมการผู้จัดการ บริษัทหุ่นคำ จำกัด โดยตกลงกันว่า บริษัทยินยอมถอนฟ้องทุกคดี แลกกับการที่ชาวบ้านยินยอมให้ขนแร่ที่ขุดแล้วออกจากพื้นที่ทำเหมือง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกเลย อัยการจังหวัดเลย และนายอำเภอสองแควเป็นพยานการทำบันทึกข้อตกลง

4.3 บริษัทหุ่นคำ จำกัด ฟ้องนักข่าวเยาวชนและไทยพีบีเอส (คดีหมายเลขดำที่ อ. 3756/2558)⁹¹

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (ThaiPBS) เผยแพร่ รายการนักข่าวพลเมือง ตอน ค่ายเยาวชนอีกบ้าน เจ้าของ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของการทำเหมืองแร่ทองคำในอำเภอสองแคว จังหวัดเลย

บริษัท หุ่นคำ จำกัด เจ้าของประทานบัตรเหมืองแร่ แจ้งความดำเนินคดีกับนางสาววันเพ็ญ หรือน้องพลอย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ปรากฏเสียงอยู่ในรายการ ที่สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี และยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย ในความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ในขณะเดียวกันก็ยื่นฟ้องสถานีไทยพีบีเอส นักข่าว และผู้บริหารสถานี ต่อศาลอาญา ในข้อหาหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 และในข้อหานำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 14 (1)

ในคดีของนางสาววันเพ็ญ หรือน้องพลอย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กมีคำสั่งไม่เห็นด้วยกับการดำเนินคดี ส่วนคดีของสถานีไทยพีบีเอส (ThaiPBS) เบื้องต้นศาลชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องแล้วสั่งไม่รับฟ้อง แต่ต่อมาศาลอุทธรณ์สั่งแก้ไขให้รับฟ้องไว้พิจารณา อย่างไรก็ตาม ในชั้นศาลฝ่ายโจทก์และผู้บริหารสถานีไทยพีบีเอส (ThaiPBS) เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยสถานียื่นดีทำสื่อบุคคลข่าวเผยแพร่ข้อเท็จจริงจากฝั่งโจทก์ และยื่นข้อความตัววิ่งช่วงข่าวเที่ยง การไกล่เกลี่ยใช้เวลาถึง 6 นัด ก่อนฝ่ายโจทก์จะยอมถอนฟ้องในที่สุด

4.4 พนักงานอัยการฟ้องกลุ่มชาวบ้าน จังหวัดอุดรธานี ที่ใช้สิทธิชุมชนในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (คดีหมายเลขดำที่ 1385/2549) (คดีหมายเลขแดงที่ 2223/2550)

⁹¹ iLAW FREEDOM, “ฐานข้อมูลคดี : บริษัทหุ่นคำฟ้องนักข่าวเยาวชนและไทยพีบีเอส,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2567, จาก <https://freedom.ilaw.or.th/th/case/706?fbclid=IwAR25NAA71jNmKFbzZahFKAJoYkVvn-kbGUgFmY-CE88UWTKgBuKgnMbw-A#detail>.

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งห้าร่วมกันบุกรุกเข้าไปในที่ดินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ของผู้เสียหาย ซึ่งเป็นบริษัทมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการเหมืองแร่ แล้วทุบทำลายหมุดปักเขตเหมืองแร่ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของผู้เสียหายโดยปกติสุข ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 365 ประกอบมาตรา 83 จำเลยให้การปฏิเสธโดยอ้างสิทธิชุมชนในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น

ศาลพิจารณาคำพิพากษาว่า การที่ผู้เสียหายดำเนินโครงการเหมืองแร่โปแตช ไม่ว่าจะเป็นการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อนพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 5) ใช้บังคับ และถูกคัดค้านจากนักวิชาการตลอดจนกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานีก็ดี การไม่จัดให้มีการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นหรือไม่จัดให้มีการเอาประกันภัยก็ดี หรือการที่นายบุญเหลือกับพวกซึ่งเป็นลูกจ้างของผู้เสียหายทำการปักหมุดอันเป็นการเตรียมการเพื่อทำรังวัดพื้นที่เขตคำขอประทานบัตร โดยไม่ปรากฏว่าได้รับมอบอำนาจจากพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ผู้มีอำนาจให้ดำเนินการรังวัดปักหมุดในวันเกิดเหตุก็ดี กรณีดังกล่าวเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นข้อเท็จจริงที่แสดงว่า ผู้เสียหายดำเนินการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติแร่อันเป็นกฎหมายเฉพาะ และฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 อันเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศในระหว่างเกิดเหตุด้วย

ดังนั้น การที่จำเลยทั้งห้าและกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานี ซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนท้องถิ่นที่คัดค้านการดำเนินโครงการเหมืองแร่โปแตชพากันไปในที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามนายบุญเหลือกับพวกถึงการปักหมุดดังกล่าว ถือว่าเป็นการกระทำการอันเป็นการร่วมกันในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน อีกทั้ง เป็นการร่วมกันใช้สิทธิในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงอยู่อย่างปกติสุขและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน การกระทำของจำเลยทั้งห้าและกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานีเป็นการกระทำที่ต้องตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติแร่ และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีความผิดตามฟ้อง พิพากษายกฟ้องโจทก์ คดีนี้ ไม่มีการอุทธรณ์ จึงถึงที่สุดในศาลชั้นต้น

4.5 บริษัทเอกชนฟ้องหมิ่นประมาทนักพัฒนาเอกชนด้านพลังงาน (คดีหมายเลขดำที่ 1954/2555) (คดีหมายเลขแดงที่ 10382/2556)

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันหมิ่นประมาทโจทก์ด้วยการโฆษณา ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 326 328 และ มาตรา 332 สืบเนื่องมาจากจำเลยที่ 1 ได้รับเชิญให้ไปร่วมออกรายการ “คมชัดลึก” กับตัวแทนชาวบ้านจากอำเภอบางคล้า ทางสถานีโทรทัศน์ช่องเนชั่นแซนแนล (Nation Chanel) แพร่ภาพออกอากาศทางวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี (TTV) ในหัวข้อ “โรงงานไฟฟ้าเพื่อใคร” โดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ดำเนินรายการ จำเลยที่ 1 พูดยแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความไม่โปร่งใสในการประมูลโรงงานไฟฟ้าและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้อง เห็นว่า คดีนี้มีมูลเฉพาะจำเลยที่ 1 ต่อมาในชั้นพิจารณาศาลชั้นต้นได้ยกฟ้องสำหรับจำเลยที่ 1 โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาว่า การแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเท็จจริงของจำเลยที่ 1 กระทำเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ ถ้อยคำของจำเลยที่ 1 ไม่ใช่เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงอันจะเป็นการใส่ความ ความโจทก์ต่อบุคคลที่สามและทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายต้องเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือเกลียดชัง อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถ้อยคำของจำเลยที่ 1 ที่ได้กล่าวในการออกรายการดังกล่าวแล้วกลับเห็นว่า เป็นการให้ความรู้กับประชาชนต่อปัญหาการสร้างโรงงานไฟฟ้าที่อำเภอบางคล้าที่กำลังเป็นปัญหามีชาวบ้านออกมาโต้แย้งคัดค้าน ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่รู้สึกกังวลเรื่องมลพิษในน้ำและอากาศ การเข้าสำรวจการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้ายังไม่มีรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมจึงออกมาคัดค้านซึ่งประชาชนผู้ร่วมรับชมรายการย่อมมีดุลพินิจที่จะพิจารณาด้วยเหตุผลว่า ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จำเลยกล่าวมานั้นชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ จึงไม่มีลักษณะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่รวมตัวกันต่อต้านโจทก์หรือมีเจตนากลั่นแกล้งโจทก์หรือบริษัทในเครือเพียงกลุ่มเดียว ด้วยเหตุนี้การกระทำของจำเลยที่ 1 จึงไม่ใช่การใส่ความโจทก์หรือไม่ได้มีเจตนาตีหมิ่นโจทก์ด้วยความเป็นธรรมแต่เป็นการกลั่นแกล้งโจทก์ตามที่โจทก์อุทธรณ์กล่าวอ้าง ที่ศาลชั้นต้นพิพากษามาแล้วนั้น ศาลอุทธรณ์เห็นฟ้องด้วย อุทธรณ์ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

4.6 รัฐดำเนินคดีอาญากับกลุ่มผู้คัดค้านโครงการต่อก๊าซไทย-มาเลเซีย (คดีหมายเลขดำที่ 2074/2550) (คดีหมายเลขแดงที่ 2908/2551)

คดีนี้ศาลชั้นและศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษายกฟ้อง ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์โดยพนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสิบสองในข้อหาความผิดต่อเจ้าพนักงาน ก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง ความผิดต่อร่างกาย ทำให้เสียทรัพย์ และลหุโทษ เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ไม่พอใจจึงรวมตัวกันชุมนุมคัดค้านโครงการต่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งใช้อยู่ขณะนั้นบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอธิปไตยหรือพื้นฟู...และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน...” มาตรา 56 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลที่จะร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง...” จากบทบัญญัติดังกล่าว บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิต การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

โครงการต่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย เป็นโครงการพลังงานขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น จำเลยทั้งสิบสองและผู้ชุมนุมซึ่งได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าวย่อมมีสิทธิแสดงความคิดเห็น

และมีเสรีภาพในการชุมนุมคัดค้านโครงการอย่างสงบและปราศจากอาวุธตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนั้น จำเลยทั้งสองคนจึงไม่มีความผิดตามฟ้อง

5. การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอาศัยกฎหมายที่มีอยู่

เมื่อมีการฟ้องคดีเชิงกลยุทธิ์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาในเชิงกฎหมายและข้อเท็จจริงอยู่หลายประการ คำถามที่เกิดขึ้นตามมา คือ กฎหมายที่มีอยู่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ แยกพิจารณา ดังนี้

5.1 เขตอำนาจศาล (jurisdiction)

จากคดีบริษัททุ่งคำ จำกัด ฟ้องชาวบ้านที่คัดค้านการทำเหมืองแร่ทองคำข้างต้นจะพบว่า บริษัทเอกชนจงใจยื่นฟ้องต่อศาล หรือร้องทุกขืนในท้องที่ที่อยู่ไกลจากภูมิลำเนาของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องรับภาระอย่างหนักเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การต่อสู้คดี การสูญเสียเวลา และเกิดความเครียดระหว่างเป็นความกัน นอกจากนี้ การฟ้องและการดำเนินคดีเพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนในไทยไม่จำกัดเฉพาะการฟ้องเป็นคดีแพ่งอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการฟ้องเป็นคดีอาญาอีกด้วย โดยการฟ้องนี้เป็นได้ทั้งเอกชนและรัฐเป็นผู้ฟ้อง

ในคดีแพ่ง เมื่อโจทก์ยื่นยื่นฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี แต่ก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่จำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ พอจะมีทางแก้ปัญหานี้ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 6 บัญญัติว่า “ก่อนยื่นคำให้การ จำเลยชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจได้ คำร้องนั้นจำเลยต้องแสดงเหตุที่ยกขึ้นอ้างอิงว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้นจะไม่สะดวก หรือจำเลยอาจไม่ได้รับความยุติธรรมเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้”

ห้ามมิให้ศาลออกคำสั่งอนุญาตตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ศาลที่จะรับโอนคดีไปนั้นได้ยินยอมเสียก่อน ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอม ก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดคำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา 6 เป็นทางแก้ข้อขัดข้องของ จำเลยหรือความไม่สะดวกของฝ่ายจำเลย เนื่องจากในการฟ้องนั้น โจทก์ย่อมมีสิทธิเรื่องฟ้องต่อศาลใดก็ได้ตามความสะดวกภายในขอบเขตของกฎหมาย จำเลยก็สมควรได้รับความสะดวกด้วยจะได้ไม่เป็นการเสียเปรียบกัน จำเลยต้องยื่นคำร้อง (motion) ขออนุญาต (transfer) คดีไปยังศาลอื่นต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง โดยต้องยื่นคำร้องก่อนจำเลยยื่นคำให้การ เนื้อหาคำร้องต้องยกเหตุผลขึ้นอ้างอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ การพิจารณาในศาลที่โจทก์ฟ้องนั้นจะไม่สะดวก เช่น จำเลยไม่มีภูมิลำเนาในเขตศาลที่โจทก์ยื่นฟ้อง เสียเวลาเดินทางหรือเสียค่าใช้จ่ายมาก หรือจำเลยอาจไม่ได้รับความยุติธรรม เมื่อศาลได้รับคำร้องของจำเลยแล้ว ต้องส่งสำเนาคำร้องให้โจทก์และสอบถามโจทก์ก่อนว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ทั้งนี้ ตามมาตรา 21 (2) หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาว่า มีเหตุอันควรหรือไม่ ถ้าเป็นจริงดังจำเลยอ้างก็จะอนุญาตแต่จะอนุญาตให้โอนคดีไป

ทันทีไม่ได้ ต้องมีหนังสือสอบถามไปยังศาลที่จะรับโอนคดีเสียก่อน ถ้าศาลนั้นไม่ยินยอม จะอนุญาตให้โอนคดีไม่ได้ แต่ถ้าศาลต้นคดีเห็นว่าสมควรให้โอนคดีก็อาจส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาด⁹²

อีกทั้ง ศาลที่จำเลยจะขอโอนคดีไปนั้นจะต้องเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นได้อยู่แล้ว โดยต้องเป็นศาลที่โจทก์เลือกฟ้องได้ แต่โจทก์ไม่เลือกฟ้องในศาลนั้น⁹³ จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะมีช่องทางให้จำเลยยื่นคำร้องขอโอนคดีไปยังศาลที่จำเลยสะดวกในการต่อสู้คดี แต่ขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยากและไม่แน่ว่าศาลจะอนุญาตให้โอนคดีหรือไม่ เพราะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลที่จะรับโอน

ในเรื่องเดียวกันนี้หากเป็นความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 23 บัญญัติว่า “เมื่อศาลแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดี ถ้าได้ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลหนึ่งซึ่งตามฟ้องความผิดมิได้เกิดในเขต โจทก์หรือจำเลยจะร้องขอให้โอนคดีไปชำระที่ศาลอื่นซึ่งความผิดได้เกิดในเขตก็ได้

ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งความผิดเกิดในเขต แต่ต่อมาความปรากฏแก่โจทก์ว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้นถ้าให้อีกศาลหนึ่งซึ่งมีอำนาจชำระคดีได้พิจารณาคดีนั้น โจทก์จะยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาขอโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แม้ว่าจำเลยจะคัดค้านก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรจะโอนคดีไปหรือยกคำร้องเสียก็ได้”

หลักเกณฑ์การขอโอนคดีตามมาตรา 23 วรรคแรก ให้สิทธิทั้งโจทก์และจำเลยในการขอโอนคดี แต่ต้องได้ความว่า ศาลที่โจทก์ยื่นฟ้องนั้นไม่ใช่ศาลที่ความผิดเกิด แต่เป็นศาลอื่นที่มีอำนาจพิจารณา เช่น ศาลจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่งหรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลดังกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้น ๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้⁹⁴ เช่นนี้จึงขอให้โอนคดีไปยังศาลที่ความผิดเกิดได้

ในทางตรงกันข้ามหากโจทก์เลือกฟ้องต่อศาลที่ความผิดเกิด ตัวอย่างเช่น คดีที่บริษัททุ่งคำ จำกัด ฟ้องนายสุรพันธุ์ ชาวบ้านจังหวัดเลย ที่คัดค้านเหมืองทองคำ บริษัททุ่งคำได้ฟ้องนายสุรพันธุ์ไกลถึงอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ทั้งที่เขตเหมืองแร่และภูมิลำเนาของนายสุรพันธุ์อยู่ที่จังหวัดเลย เนื่องจากโจทก์อ้างว่าพบเห็นข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์จึงถือว่าเกิดขึ้น ณ สถานที่พบเห็นข้อความ ทำให้นายสุรพันธุ์ต้องเดินทางจากจังหวัดเลยมาขึ้นศาลที่แม่สวดเพื่อต่อสู้คดีเป็นระยะทางกว่า 450 กิโลเมตร แม้จะก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่จำเลยในการต่อสู้คดีเพราะต้องเดินทางไกล จำเลยก็ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอโอนคดีไปยังศาลอื่นได้ เพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตราดังกล่าว ในขณะที่มาตรา 23 วรรคสอง ให้อำนาจแก่โจทก์เท่านั้นที่มีสิทธิขอโอนคดีไปพิจารณาที่ศาลอื่นที่มีเขตอำนาจ

⁹² จำรัส เขมะจารุ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1, เอกสารประกอบการสอน, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า. 12.

⁹³ วิชัย ดันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการส่งคำคู่ความ และเอกสาร, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: บริษัทประยูรวงศ์จำกัด, 2534), หน้า .19.

⁹⁴ มาตรา 22 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 26 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การโอนคดีกรณีพิเศษโดยไม่ต้องคำนึงว่า ศาลที่รับโอนคดีมีอำนาจพิจารณาเหนือคดีนั้นหรือไม่ มาตรา 26 บัญญัติว่า “หากว่าตามลักษณะของความผิดฐานของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น หรืออาจเกิดผลกระทบต่อนโยบายที่สำคัญอื่นของรัฐ เมื่อโจทก์หรือจำเลยร้องขอหรือศาลที่คดีนั้นอยู่ระหว่างพิจารณาทำความเห็นเสนอต่อประธานศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าประธานศาลฎีกาเห็นควรอนุญาต ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลดังที่ประธานศาลฎีกาขอไว้

คำสั่งของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด”

หลักเกณฑ์สำคัญที่จำเลยจะขอโอนคดีกรณีพิเศษได้ต้องได้ความว่า อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น หรืออาจเกิดผลกระทบต่อนโยบายที่สำคัญอื่นของรัฐ แน่แน่นอนว่า การที่จำเลยต้องเดินทางระยะไกลเพื่อต่อสู้คดีนั้น ไม่เข้าหลักเกณฑ์ใดเลย นั่นหมายความว่า จำเลยจึงไม่อาจใช้สิทธิขอโอนคดีตามมาตรานี้ได้เช่นกัน

5.2 อำนาจฟ้อง (cause of action)

โดยทั่วไปอำนาจฟ้อง (cause of action) ของโจทก์จะเกิดขึ้นเมื่อโจทก์ถูกจำเลยโต้แย้งสิทธิ ตามมาตรา 55 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกรณีที่โจทก์อ้างสิทธิเหนือจำเลยแต่จำเลยปฏิเสธสิทธิของโจทก์หรือกล่าวอ้างสิทธิใหม่ ศาลที่มีเขตอำนาจก็รับฟ้องไว้พิจารณาได้ ภายหลังสืบพยานแล้วหากศาลเห็นว่า โจทก์ไม่มีสิทธิอยู่จริงตามกฎหมาย ศาลก็จะพิพากษายกฟ้องต่อไป⁹⁵ นอกจากนี้ บางคดีปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์ต้องขึ้นถึงศาลฎีกา เพราะแท้ที่จริงแล้วโจทก์เพียงแต่คิดว่าตนถูกโต้แย้งสิทธิจึงนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่ในทางกฎหมายไม่ได้ถูกโต้แย้งสิทธิแต่อย่างใด⁹⁶

ในท้ายที่สุดแม้โจทก์จะแพ้คดีเพราะศาลยกฟ้องก็ตาม แต่จำเลยซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และการต่อสู้คดี รวมตลอดถึงเกิดความเครียดในระหว่างนั้น ความเสียหายเหล่านี้จำเลยไม่มีสิทธิเรียกร้อง โดยจะฟ้องแย้งในคดีเดิมไม่ได้เพราะหากศาลยกฟ้องโดยเหตุโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ก็จะไม่มีความเป็นจำเลยในคดีฟ้องแย้งและยังถือว่าเป็นฟ้องแย้งที่ไม่เกี่ยวกับฟ้องเดิมอีกด้วย เว้นแต่จำเลย (SLAPPe) จะฟ้องเป็นคดีใหม่โดยอ้างว่า โจทก์ (SLAPPer) ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ซึ่งต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน อันที่จริง โจทก์อาจวางกลยุทธ์ไว้แต่ตั้งแรกฟ้องอยู่แล้ว เป้าหมายของการฟ้องไม่ใช่การชนะคดีแต่เป็นการขัดขวางจำเลยไม่ให้สอดเข้าเกี่ยวข้องกับกิจการของโจทก์ ในแง่นี้ ถือว่าโจทก์เป็นฝ่ายชนะอยู่เหมือนกัน จะเห็นได้ว่ากระบวนการพิจารณาของศาลที่ชักช้ายิ่งทำให้การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์มีประสิทธิภาพ และได้ผลมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม

⁹⁵ อานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า. 23.

⁹⁶ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2553), หน้า. 32.

ในทางเนื้อหาแห่งคดีแม้จะได้ความว่า โจทก์เป็นผู้ถูกระทบสิทธิอันถือว่ามีอำนาจฟ้องตามกฎหมายก็ตาม แต่ยังคงต้องมีการสืบพยานตามข้ออ้างที่โจทก์ใช้เป็นหลักแห่งข้อหา ซึ่งในคดีแพ่งโจทก์มักใช้ข้ออ้างเรื่องละเมิด (tort) และต้องมีการสืบพยานตามข้อต่อสู้ของจำเลย ในชั้นพิจารณาเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยทำผิดตามฟ้องหรือไม่ หรือเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมายหรือไม่ คงต้องใช้ระยะเวลาพิจารณาพิพากษายาวนานเช่นกัน ดังนั้น ควรมีกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วเพื่อตัดอำนาจฟ้องโจทก์

ในคดีอาญา การดำเนินคดีอาญามีด้วยกันสองช่องทาง ช่องทางแรก ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเมื่อสอบสวนเสร็จแล้วจะเสนอความเห็นว่าการฟ้องหรือไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการเพื่อสั่งคดี ตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 หรือมาตรา 142 แล้วแต่กรณี เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้วมีคำสั่งให้ฟ้องคดีผู้ต้องหาจะตกเป็นจำเลยทันทีนับแต่พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ในทางตรงกันข้ามหากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี เพราะเห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นถึงความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับ จึงเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ตีชมด้วยความเป็นธรรม ตามวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้ต้องหาที่อาจไม่ถูกฟ้องเป็นจำเลย ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 21 ดังนั้น พนักงานอัยการจึงมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนแต่ก็เฉพาะคดีอาญาเท่านั้น ช่องทางที่สอง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นฟ้องคดีไปยังศาลเองได้ โดยไม่ต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ศาลที่มีเขตอำนาจจะต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะรับฟ้อง ในชั้นตอนนี้ ผู้ต้องหามิได้สืบพยานหลักฐานของตนไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์เท่านั้น ตามมาตรา 162 (1) อีกนัยหนึ่งคือ ผู้ต้องหาไม่สิทธินำพยานของตนเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ต่อเมื่อตกเป็นจำเลยแล้วนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว มีการเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/2⁹⁷ บัญญัติว่า “ในการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยอาจแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล และจะระบุในคำแถลงถึงตัวบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จะสนับสนุนข้อเท็จจริงตามคำแถลงของจำเลยด้วยก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ศาลอาจเรียกบุคคล เอกสาร หรือวัตถุดังกล่าวมาเป็นพยานศาลเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีได้ตามที่จำเป็นและสมควรโดยโจทก์และจำเลยอาจถามพยานศาลได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล” เป็นการเพิ่มสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องให้โอกาสจำเลยยื่นคำแถลงให้ทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล และระบุในคำแถลงถึงพยานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1⁹⁸ บัญญัติว่า “ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกมาว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลย หรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ ให้ศาลยกฟ้อง และห้ามมิให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก

⁹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอน 20 ก (19 กุมภาพันธ์ 2562), น.1.

⁹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอน 34 ก (24 มีนาคม 2562), น.18.

การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการที่โจทก์จงใจฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีอาญาอื่นซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรด้วย” เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์คุ้มครองประชาชนจากการถูกคุกคามโดยใช้ศาลเป็นเครื่องมือ ปัญหาที่ตามมา คือ การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตนั้นมีความหมายอย่างไร ตัวอย่างเช่น โจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลในพื้นที่ห่างไกลเพื่อให้จำเลยได้รับความลำบากในการเดินทางไปต่อสู้คดี จะถือว่าเป็นการฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือไม่ หากฟังว่าเป็นการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต ศาลต้องยกฟ้อง ซึ่งอาจมีผลให้โจทก์ไม่อาจนำคดีมาฟ้องใหม่ได้อีก แม้ฟ้องโจทก์จะมีมูลและฟ้องยังศาลที่จำเลยสะดวกในการต่อสู้คดี เพราะถือว่าศาลได้พิพากษาเนื้อหาแห่งคดีแล้วโดยเป็นฟ้องซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) นั่นเอง ดังนั้น คงต้องอาศัยการตีความคำว่า ฟ้องคดีโดยไม่สุจริต นั้นมีความหมายอย่างไร นอกจากนี้ มาตราดังกล่าวไม่ใช่บังคับในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง

มาตรา 161/1 ให้อำนาจศาลยกฟ้องได้เมื่อโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลย หรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ การยกฟ้องนี้จะเกิดขึ้นในชั้นพิจารณาเมื่อความปรากฏต่อศาลเองโดยการสืบพยานของโจทก์และจำเลย หรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกว่าโจทก์ฟ้องคดีลักษณะดังกล่าว การยกฟ้องเพราะโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริงนั้นเป็นการเพิ่มเหตุแห่งการยกฟ้องที่มีอยู่เดิม เช่น ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย จำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือทำผิดแต่มีกฎหมายยกเว้นความผิด เป็นต้น แต่ถึงกระนั้นก็ตาม การสืบพยานเพื่อให้เข้าหลักเกณฑ์แห่งการยกฟ้องทั้งที่มีอยู่เดิมและที่เพิ่มขึ้นใหม่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานซึ่งจะเข้าทางความมุ่งหมายของการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์

จากการศึกษาคดีที่เกิดขึ้นทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาพบว่า ไม่มีคดีใดเลยที่โจทก์ชนะคดีในศาล เพราะตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 25 วรรคสาม ให้สิทธิแก่จำเลยซึ่งถูกฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์อันถือว่าถูกละเมิดสิทธิ สามารถยกสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ขึ้นต่อสู้คดีในศาลได้ และการแสดงความคิดเห็นของจำเลยด้านสิ่งแวดล้อมมักเข้าช้อยกเว้นตามกฎหมายโดยถือว่าเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้ อย่างไรก็ตาม แม้โจทก์จะแพ้คดีในศาล แต่อาจถือได้ว่าโจทก์ประสบความสำเร็จตามที่ไว้วางแผนไว้ คือ ทำให้จำเลยเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี เกิดความเครียดและความหวาดกลัวจนในที่สุดต้องหยุดการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้ผู้อื่นที่จะทำกิจกรรมในทำนองเดียวกันไม่กล้าที่จะทำกิจกรรมเช่นนั้นด้วย ดังนั้นกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ใช้บังคับในปัจจุบันจึงไม่อาจแก้ไขปัญหานี้ได้

5.3 ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมกับประโยชน์สาธารณะ

หลักการสำคัญข้อหนึ่งที่จะใช้พิจารณาว่า การฟ้องคดีใดเป็นการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ คือ ต้องเป็นการฟ้องคดีเพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นสาธารณะ หรือในเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ คำถามที่ตามมา คือ ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสาธารณะ หรือประโยชน์สาธารณะหรือไม่ ขอแยกพิจารณาออกเป็นสองประเด็น ได้แก่ ประเด็นทางกฎหมายและประเด็นทางด้านผลกระทบ

ประเด็นทางกฎหมาย รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2560 บัญญัติคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมไว้ด้วยกัน ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ สิทธิในการมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมดำเนินการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พินิจ บริหาร จัดการ รวมถึงสิทธิในการได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

ไม่เพียงแต่รัฐธรรมนูญเท่านั้นที่คุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังรวมถึงกฎหมายพระราชบัญญัติด้วย เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 64 ให้สิทธิแก่ประชาชนที่อาศัยใกล้ชิดหรือติดกับโรงงานที่มีการกระทำความผิด หรือประชาชนซึ่งความเป็นอยู่ถูกรบกวนหรือเดือดร้อนเนื่องจากการกระทำความผิดเป็นผู้เสียหาย มีอำนาจร้องทุกข์แก่เจ้าพนักงานว่า โรงงานได้กระทำความผิด พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 51 ให้สิทธิแก่ประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้อาจแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ชักช้าและให้ถือว่าประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น จะพบว่า รัฐต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะความสำเร็จของการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านมลพิษนั้น รัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวไม่อาจทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน ในทางกฎหมายปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงถือว่าเป็นประเด็นสาธารณะ และเป็นประโยชน์สาธารณะ

ประเด็นทางด้านผลกระทบ เรื่องที่เป็นประเด็นสาธารณะหรือที่เป็นประโยชน์สาธารณะนั้นไม่จำกัดเฉพาะการกระทำทางบริหารหรือการกระทำทางนิติบัญญัติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำของเอกชนที่สร้างผลกระทบหรือความเสียหายให้ประชาชนจำนวนมากด้วย เมื่อเกิดความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม มักมีผู้เสียหายจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น คดีสารตะกั่วปนเปื้อนในห้วยคลิตี้ ซึ่งมีผู้เสียหายกว่า 150 คน คดีเหมืองถ่านหินและโรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งมีผู้เสียหาย 100 คน คดีมาบตาพุด ซึ่งมีผู้ได้รับผลกระทบกว่า 40 ราย เป็นต้น นอกเหนือจากเกิดความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือสุขภาพอนามัยแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นส่วนรวม (common goods) อีกด้วย

เมื่อพิจารณาประเด็นในทางกฎหมายและประเด็นทางผลกระทบประกอบกัน จึงไม่มีข้อสงสัยเลยว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นประเด็นสาธารณะและเป็นประโยชน์สาธารณะที่ควรส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนให้สมดังเจตจำนงของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

6. บทสรุป

จากการศึกษารูปแบบและลักษณะการฟ้องคดีเพื่อตัดการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า การฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ไม่จำกัดเฉพาะการฟ้องเป็นคดีแพ่งอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมการฟ้องเป็นคดีอาญาด้วย ซึ่งต่างจากผลงานวิจัยของต่างประเทศที่ได้ศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ โดยจะแบ่งตัวเหมือนคำฟ้องทั่ว ๆ ไป ทำให้บางครั้งศาลไม่อาจแยกได้ว่าเป็นการฟ้องเพื่อระงับความเสียหายหรือการฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์ สำหรับข้ออ้างที่ใช้เป็นหลักแห่งข้อหาหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นหลักแห่งข้อหาที่ใช้อ้างบ่อยที่สุด ดูหมิ่นซึ่งหน้า ละเมิดทางธุรกิจ ละเมิดอำนาจศาล สมคบคิดกันกระทำความผิด การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ และเหตุเดือดร้อนรำคาญ ผู้ที่เป็นเป้าหมายที่ถูกฟ้องมักเป็นประชาชนที่แสดงความคิดเห็นหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ ซึ่งการแสดงออกหรือการทำกิจกรรมดังกล่าวในรูปของการร้องเรียนว่าเจ้าของโครงการละเมิดกฎหมาย การร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ การแสดงความคิดเห็นต่อสื่อมวลชน การเข้าร่วมในกระบวนการประชาพิจารณ์ การชุมนุม หรือแม้กระทั่งการถูกฟ้องกลับ วัตถุประสงค์ของการฟ้องคดีไม่ใช่เพื่อแสวงหาความยุติธรรม แต่เพื่อยับยั้งการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดความกลัว ที่จะต้องสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการต่อสู้คดี การฟ้องคดีลักษณะนี้เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองให้ แม้ผู้ฟ้องคดีเชิงกลยุทธ์มักไม่ชนะคดีในศาล แต่จะประสบความสำเร็จในการขัดขวางการแสดงความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่แรก ในขณะที่ประชาชนผู้ถูกฟ้องแม้จะชนะคดีแต่ต้องสูญเสียเวลาและทรัพย์สิน รวมตลอดถึงมีความเครียดในระหว่างต่อสู้คดีอีกด้วย นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่า กฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่อาจแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ จึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอย่างน้อย 4 ประเด็น ดังนี้

(1) เมื่อประชาชนได้แสดงความคิดเห็นไม่ว่าด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร หรือทำกิจกรรมที่ได้ทำขึ้นในพื้นที่เปิดเผยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ หรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการร้องเรียนหรือการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะหรือประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะแล้วถูกฟ้อง ควรมีกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วให้ศาลตรวจสอบอำนาจฟ้องโจทก์ โดยให้สิทธิจำเลยยื่นคำร้องเป็นกรณีพิเศษเพื่อตัดอำนาจฟ้องโจทก์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี อีกทั้ง ทันทีที่จำเลยยื่นร้อง ศาลควรพักกระบวนการพิจารณาคดีหลักไว้ชั่วคราว เพื่อลดความซ้ำซ้อนในกานดำเนินคดี

(2) หากจำเลยชนะประเด็นตามคำร้อง ควรมีสติที่ได้รับค่าชดเชยเป็นค่าทนายความและค่าใช้จ่ายที่เสียไประหว่างต่อสู้คดี ในทางตรงกันข้ามหากศาลยกคำร้องของจำเลยโดยให้เหตุผลว่าจงใจประวิงคดี โจทก์ก็ควรได้รับค่าชดเชยดังกล่าวเช่นกัน จำนวนค่าชดเชยนั้นไม่ควรกำหนดเฉพาะค่าจ้างทนายความและค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปแล้วเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่อาจเสียในอนาคต เช่น ค่าจ้างทนายความที่ยังไม่ได้จ่าย เป็นต้น

(3) ภาระการพิสูจน์ เมื่อจำเลยยื่นคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมบรรยายข้อเท็จจริงอันฐานที่มาแห่งอำนาจฟ้องของโจทก์ว่าเข้าลักษณะหนึ่งลักษณะใดตามข้อ 1 ให้ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา และให้โจทก์

มีภาระการพิสูจน์ว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่ได้เป็นตามที่จำเลยอ้าง คำฟ้องมีมูลและมีโอกาสชนะคดี หากโจทก์พิสูจน์ได้ ให้ศาลยกคำร้องเสีย แล้วพิจารณาคดีหลักต่อไป

(4) เมื่อมีการกระทำเข้าลักษณะหนึ่งลักษณะใดตามข้อ 1 แล้วถูกฟ้องเป็นคดีต่อศาลอื่นซึ่งไม่ใช่ภูมิลำเนาของจำเลย ศาลควรอนุญาตให้จำเลยโอนคดีไปยังศาลที่จำเลยมีความประสงค์เมื่อจำเลยร้องขอ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกฎหมายที่มีอยู่ หรือไม่เช่นนั้นก็ควรมีการเพิ่มเติมกฎหมายให้โจทก์ฟ้องได้ เฉพาะศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาเท่านั้น เนื่องจากปัญหาทั้งหมดจะเกิดขึ้นในชั้นศาล ข้อเสนอทั้ง 4 ข้อควรแก้ไขและเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ ในที่นี้คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่หากเป็นการฟ้องคดีอาญา ศาลก็สามารถใช้มาตรา 15 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นประตุเพื่อใช้หลักการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อยู่แล้วนั่นเอง